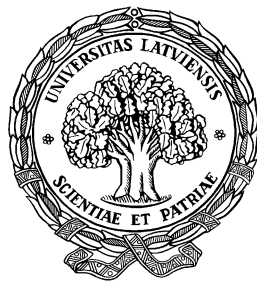

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

BAKALaura DARBS

KRĀPŠANA UN TĀ NOROBEŽOŠANA NO IZVAIRĪŠĀNĀS NO NODOKĻIEM

Autors: **Roberts Lapiņš**

Studenta apliecības Nr. r109035

Darba vadītājs: **Valentija Liholaja**

Saņemts:

Krimināltiesisko zinātņu katedrā

2013.g. ____.

_____
Sekretāra(-es) paraksts

RĪGA 2013

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba temats ir „**Krāpšana un tā norobežošana no izvairīšanās no nodokļiem**”. Krāpšana ir noziedzīgs nodarījums pret īpašumu. Tā ir svešas mantas vai tiesību uz šādu mantu iegūšana, ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos vai ar viltu. Izvairīšanās no nodokļiem ir noziedzīgs nodarījums pret tautsaimniecību – valsts ieņēmumu sfērā.

Tēmas aktualitāti raksturo tas, ka tiesu prakse parāda to, ka tiesām joprojām ir grūtības ar krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem sastāvu nošķiršanu. Bakalaura mērķis bija izpētīt krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem būtību, ieskatu vēsturē, veikt krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem kvalifikācijas problemātikas analīzi, apskatīt tiesu praksi, lai gūtu izpratni par to, kā veiksmīgi nošķirt krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem sastāvu.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, darba autors raksturoja krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem sastāvu, apskatīja ar tiem saistīto tiesu praksi, veica ieskatu vēsturē un sniedza krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem kvalificējošo pazīmju analīzi.

Bakalaura darbs veidots no četrām daļām, tādā veidā aplūkojot krāpšanas vispārīgo raksturojumu, izvairīšanās no nodokļiem vispārīgo raksturojumu un abu šo noziedzīgo nodarījumu ieskatu vēsturē, krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem sastāvu un krāpšanas un izvairīšanās no nodokļu nomaksas gadījumus tiesu praksē. Nobeigumā - apkopotas darba izstrādes gaitā gūtās atziņas un secinājumi.

ANNOTATION

The topic of Bachelor is : „**The delimitation of fraud and tax evasion**”. Fraud is a crime against property. It is the property of another person or the acquisition of such property, abuse of confidence or by fraud. Avoiding taxes is a crime against the economy - public revenue field.

Theme of this Bachelor is topical, because the case law shows that the courts still continue to struggle with fraud and tax evasion composition segregation. Bachelor's goal was to investigate fraud and tax evasion nature of the review of the past, for fraud and tax evasion qualifications of issues analysis, look at the case law in order to gain an understanding of how to successfully distinguish between fraud and tax evasion composition.

To achieve the goal, the author described the fraud and tax evasion composition, looked at the related case law made and provided insight into the history of fraud and tax evasion qualifying characteristics analysis.

Bachelor composed of four parts, in which the author is looking at the general characteristics of fraud, tax evasion and the general characteristics of both the offense insight into the history of fraud and tax evasion and fraud and the composition of tax evasion cases in judicial practice. In conclusion - summarizes the work the lessons learned and conclusions.

SATURA RĀDĪTĀJS

Anotācija	2
Annotation.....	3
Apzīmējumu saraksts	5
Ievads	6
1.Krāpšana kā noziedzīgs nodarījums pret īpašumu.....	8
1.1. Krāpšanas vēsture.....	8
1.2. Krāpšanas vispārīgais raksturojums	11
2. Izvairīšanās no nodokļiem kā noziedzīgs nodarījums pret tautsaimniecību – valsts ieņēmumu sfērā.	16
2.1. Nodokļu rašanās vēsture.....	16
2.2. Aktuālais regulējums.....	18
2.3. Izvairīšanās no nodokļu nomaksas.....	21
3.Krāpšanas un izvairīšanās no nodokļu nomaksas sastāvs.....	24
3.1. Noziedzīga nodarījuma objekts.....	28
3.2. Noziedzīga nodarījuma priekšmets	30
3.3. Noziedzīga nodarījuma objektīvā puse	31
3.4.Noziedzīga nodarījuma subjekts	33
3.5.Noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse.....	35
4.Krāpšanas un izvairīšanās no nodokļu nomaksas gadījumi tiesu praksē.....	38
Secinājumi.....	53
Literatūras saraksts.....	55

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

KL –Krimināllikums;

KK – Kriminālkodekss;

APK - Administratīvā pārkāpuma kodekss

LR – Latvijas Republika;

AT – Augstākā tiesa;

VID – Valsts ieņēmuma dienests;

UR – Uzņēmuma reģistrs;

SIA – Sabiedrība ar ierobežotu atbildību;

A/S – Akciju sabiedrība;

PVN – Pievienotais vērtības nodoklis;

IIN – Iedzīvotāju ienākuma nodoklis;

Ls – Lats;

ASV – Amerikas Savienotās Valstis.

ĪEVADS

Bakalaura darba temats ir „**Krāpšana un tā norobežošana no izvairīšanās no nodokļiem**”. Krāpšana ir noziedzīgs nodarījums pret īpašumu. Tā ir svešas mantas vai tiesību uz šādu mantu iegūšana, ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos vai ar viltu. Izvairīšanās no nodokļiem ir noziedzīgs nodarījums pret tautsaimniecību – valsts ieņēmumu sfērā.

Autors uzskata, ka šī tēma ir aktuāla un to apstiprina tiesu prakse, kas parāda to, ka tiesām joprojām ir grūtības ar krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem sastāvu nošķiršanu.

Autora darba mērķis ir izpētīt krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem būtību, veikt krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem kvalifikācijas problemātikas analīzi, lai gūtu izpratni par to, kā veiksmīgi nošķirt krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem sastāvu. Protams, lai gūtu pilnīgāku izpratni un varētu īstenot mērķi, autors veic arī ieskatu šo noziedzīgo nodarījumu vēsturiskajā izcelsmē un aplūko un veic ar tiem saistīto tiesu spriedumu analīzi.

Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, autore izvirza šādus uzdevumus:

1. atrast, izlasīt un apkopot pēc iespējas vairāk literatūras un citus informācijas avotus, kas apraksta šo tēmu;
2. izpētīt krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem vēsturisko izcelsmi;
3. veikt krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem kvalifikācijas problemātikas analīzi;
4. analizēt un salīdzināt krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem sastāvu;
5. iepazīties un izpētīt tiesu praksi- ar krāpšanu un izvairīšanos no nodokļiem saistītās lietas;
6. censties nošķirt krāpšanu no izvairīšanās no nodokļiem;
7. apkopot informāciju un veikt secinājumus.

Autors darbā izmanto dažādās valstīs tapušus un tulkotus literatūras avotus, galvenokārt gan latviešu valodā, un internetresursus, bet darbā izmantoti materiāli arī krievu un angļu valodā. Par teorētisko pamatu ņemot grāmatu- U.Krastiņš, V.Liholaja, A.Niedre „*Krimināltiesības. Sevišķā daļa.*” Trešais papildinātais izdevums, kā arī P. Minca „*Krimnāltiesības. Sevišķā daļa*”, A.Krugļevskis „*Kā lietderīgāk aprakstīt krāpšanas sastāvu sodu likumos?*”, A.Zvejnieka „*Nodokļi un nodevas*”, kā arī vairākas U.Krastiņa un V.Liholajas „*Salīdzināmās krimināltiesības*” daļas par attiecīgajām valstīm. Darbā plaši izmantoti normatīvie akti, galvenokārt *Krimināllikums* un likums „*Par nodokļiem un nodevām*”. „*Kriminālprocesa likums*”, likums „*Par grāmatvedību*”. Padziļināti apskatīta un analizēta Augstākās tiesas tiesu prakse lietās, kas saistītas ar *krāpšanu un izvairīšanos no nodokļiem*.

Bakalaura darbs veidots no četrām daļām, tādā veidā aplūkojot krāpšanas vispārīgo raksturojumu, izvairīšanās no nodokļiem vispārīgo raksturojumu un abu šo noziedzīgo nodarījumu ieskatu vēsturē, krāpšanas un izvairīšanās no nodokļiem sastāvu un krāpšanas un izvairīšanās no nodokļu nomaksas gadījumus tiesu praksē. Nobeigumā - apkopotas darba izstrādes gaitā gūtās atziņas un secinājumi.

Darbā izmanto šādas metodes: 1) gramatiskā, 2) analītiskā metode; 2) salīdzinošā metode; 3) vēsturiskā metode; 4) deduktīvā metode; 5) induktīvā metode. Analīze un teleoloģiskā izpratne ir visu veikto secinājumu pamatā, sevī ietver arī deduktīvo un induktīvo metodi. Salīdzinošo metodi izmanto, salīdzinot dažādu valstu pieredzi, kā arī salīdzinot dažādu autoru domas un abus noziedzīgos nodarījumus- krāpšanu un izvairīšanos no nodokļiem, kā arī salīdzinot dažādu laiku normatīvos aktus, tulkojot tos gan pēc gramatiskās metodes, gan teleoloģiskās un sistēmiskās. Vēsturiskā metode tiek izmantota, apskatot šo noziedzīgo nodarījumu veidošanās pirmsākumus un to atstāto ietekmi uz mūsdienu izpratni.

Autors šo darbu izvēlējās, jo, pirmkārt, autoram šķiet interesanti un aktuāli pētīt kā šie abi noziedzīgie nodarījumu nošķirami viens no otra. Otrkārt, šis ir mazpētīts fenomēns, kas ir diezgan aktuāls arī konkrētajā sabiedrībā, autoram šī tēma šķiet interesanta un attīstāma tālāk.

1.KRĀPŠANA KĀ NOZIEDZĪGS NODARĪJUMS PRET ĪPAŠUMU

1.1. Krāpšanas vēsture

Krāpšana ir specifisks pret mantu vērsta uzbrukuma skaidrojums, kuru pilnīgi noteikti var uzskatīt par jaunlaiku tiesību sasniegumu.¹ Senajā Romā to nevarēja atdalīti no vispārējā „*crimen falsi*” vai, precīzāk „*quasi falsi*”, kur pirmajā vietā izvirzās nevis nemantiska zaudējuma sagādāšana, bet vainīgā apmānošu darbību veids.²

Vārds „*krāpt*” cēlies no lietuviešu vārda „*kropti*”, kas nozīmē krāpt vai laupīt un cēlies no vārda „*griezt*,” „*cirpt*”.³ Pastāv liela iespēja, ka vārds „*krāpšana*” cēlies no latīņu valodas vārda „*creper*”, kas tulkojumā nozīmē *krēslains, nenoteikts vai tumšs*.⁴

Saskaņā ar Krievijas 1845.gada „*Nolikumu par krimināliem un pārmācīšanas sodiem*”, krāpšanu pieskaitīja nolaupīšanām un formulēja kā jebkuru ar viltu iegūtu svešu lietu, gan naudu, gan citas kustamas lietas.⁵

Arī kopš 1918.gada Latvijā lietotais Krievijas 1903.gada *Sodu likums* krāpšanu definēja kā laupīšanu, kazuistiski formulējot trīs tās veidus:

- mantas nolaupīšana ar viltu;
- viltus pirkuma – pārdevuma vai citos maksas darījumos
- iesaistīšanās ar viltu līgumattiecībās.⁶

1933.gada Sodu likumā, uzskatot, ka semantiski jēdziens krāpšana ir plašāks par nolaupīšanu, tika noteikts, ka par šo nodarījumu jāšoda tas, „*kas ar nolūku gūt sev vai citai personai mantisku labumu, pamudinājis kādu personu, apzināti maldinādams to ar faktu viltīgu sagrozījumu, izdarīt savām vai citu personas mantiskām interesēm kaitīgu darbību vai bezdarbību, ja šāda darbība vai bezdarbība izdarīta.*”⁷

¹ Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 347.lpp.;

² Turpat;

³ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 2006, 187.lpp;

⁴ Turpat;

⁵ Sodu likums par krimināliem un pārmācīšanas sodiem 1885.gada redakcijā. Rīga: Dienas Lapa, 1894. – 507. ;

⁶ Уголовное уложение 22 марта 1903 г. По изданиям Н. Таганцева. Рига: ЛЕТА, 1922. с. 591 — 592.;

⁷ Sodu likums. Likumu un Ministru kabineta noteikumkrājums. 1933., 7.burtn., 255. lpp. ;

Šāds formulējums bija vispārīgāks nekā iepriekšējais, turklāt tas aptvēra visas īpašuma interešu sfēras apdraudējumu – kustama un nekustama manta, mantiska rakstura darbības u.c.⁸ 1940.gada otrajā Latvijas krimināltiesību kongresā īpaša nozīme tika piešķirta arī jautājumam par krāpšanas sastāva konstrukciju *Soda likumā*. Tajā laikā profesors A. Krugļevskis atzina, ka plaša krāpšanas izpratne atbilst laikmeta prasībām, jo par to sodāmu jāatzīst katrs mantiskais viltus.⁹

LR AT norādījusi, ka krāpšana atzīstama par izdarītu ar viltu, ja mantas nolaupīšana ir notikusi, paziņojot cietušajam, viņa pārstāvim, valsts vai vietējās pašvaldības institūciju darbiniekiem nepatiesas ziņas vai arī noslēpjot faktus, kurus vajadzēja paziņot, tādā veidā maldinot cietušo, viņa pārstāvjus vai citas personas, kuras ir tiesīgas pieņemt lēmumu par personai piederošo mantu vai mantiskām tiesībām.¹⁰

Dr.iur. D.Mežulis uzskata, ka **Krāpnieciskā viltus saturu veido apstākļi attiecībā uz priekšmetiem, personām, darbībām, notikumiem, to faktiskajām vai juridiskajām īpašībām, par kuriem cietušais tiek maldināts.** D. Mežulis uzskata, ka, lai nepieļautu izvairīšanos no atbildības par kaitējuma nodarīšanu citai personai, ļaunprātīga uzticēšanās izmantošana nav jāsaista ar mantas nolaupīšanas nolūku uzticēšanās ieguves brīdī. Tāpēc par krāpšanu būtu jāuzskata arī tie gadījumi, kad iegūtā uzticēšanās pilnvarojuma vai citā veidā, tiek izmantota ļaunprātīgi, izkrāpjot mantu.¹¹ Autors piekrīt šim D.Mežuļa viedoklim.

Mantas nolaupīšanu var **izdarīt tikai ar aktīvu darbību**. Šāda darbība ir vērsta uz mantas īpašnieka vai tās likumīgā valdītāja īpašuma samazināšanu, un tās prettiesiskas paņemšanas rezultātā tiek nodarīts reāls materiālais zaudējums. Mantas īpašniekam vai tās valdītājam mantas nolaupīšanas rezultātā nodarītais zaudējuma apmērs tiek aprēķināts atbilstoši tirgus cenām uz mantas nolaupīšanas brīdi.¹²

⁸ Krugļevskis A. Kā lietderīgāk aprakstīt krāpšanas sastāvu sodu likumos? Otrais Latvijas krimināltiesību kongress. Rīga: 1940., Pielikums pie Tieslietu ministrijas vēstneša Nr.2. ;

⁹ Turpat;

¹⁰ LR Augstākās tiesas tiesu prakse lietās par krāpšanu 2008/2009. Pieejams tiešsaistē: www.at.gov.lv/files/docs/summaries/2009/tp_krapsana.doc [aplūkots 2013.gada 12.aprīlī] ;

¹¹ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Promocijas darba (monogrāfijas) kopsavilkums doktora zinātniskā grāda iegūšanai. Latvijas Policijas akadēmija: Rīga, 2007. Pieejams tiešsaistē: www3.acadlib.lv/greydoc/Mezulis_disertacija/Mezulis_lat.doc [aplūkots 2013.gada 16.aprīlī];

¹² Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009. – 379. lpp..

Mantas nolaupīšanas gadījumā notiek mantas **paņemšana bez atlīdzības**, tas ir, mantas paņēmējs par to nav samaksājis vai iepriekš atlīdzinājis ar darbu, vai devis citādu atbilstoši prettiesiski paņemtās mantas ekvivalentu.¹³

Manta, ko nolaupa, **ir sveša manta**, un par tādu ir uzskatāma manta, uz kuru mantas paņēmējam nav nekādu tiesību, un tās paņemšana ir notikusi bez mantas īpašnieka vai valdītāja ziņu.¹⁴

P.Mincs XX gadsimta trīsdesmitajos gados rakstīja: „*Jautājumu par viltu līdztekus krimināltiesībām apstrādāja arī civiltiesībās, kur mācībai par „dolus malus” (ļauņprātība) un tā ietekmi uz juridisku darījumu spēkā esamību ierādīta ļoti izcila vieta. Taisni civiltiesiskā apgrozībā sāka sevišķi spilgti izcelties šā nodarījuma mantiskā daba. Civiltiesības pirmās arī deva pareizu viltus būtības definīciju, konstruējot to uz cietušā „maldināšanos”, ko ļauņprātīgi izsaukusi cita persona. Civiltiesības arī atmeta ideju par „absolūtu tiesību uz patiesību”: tie meli, no kuriem var paglābties, nerada juridiski relevantu maldīšanos (jur civile vigilantibus scriptum est). Bet no tāda viltus, no kura pie parastās uzmanības paglābties grūti, civiltiesības aizsarga pievilto, dodot tam tiesību prasīt pa daļai atcelt tādas maldīšanās ietekmē izdarīto darījumu, pa daļai atlīdzību par viņam nodarīto zaudējumu. Pastāvot tādai civiltiesiskās apgrozības aizsardzībai pret viltu, nav vispār vajadzība pēc kriminālrepresijas. Un tikai atsevišķos gadījumos, kas dūrās acīs pat pie paša primitīvākā mantiskās apgrozības nostādījuma, sāk iejaukties sodošā vara ar dažu civilā viltus gadījumu penalizāciju, sodot tos kazuistiski kā delicta sui generis.*”¹⁵

P. Mincs raksta: „*Bet tad gluži taisnīgi uzstāda jautājumu, kur ir starpība starp civiltiesisku viltu un viltu kā kriminālnodarījumu, ko dēvē par krāpšanu. Acīmredzot tā nav mantiskā zaudējumā un nav arī tieksmē nelikumīgi iedzīvoties. Smaguma centrs kā šeit, tā tur atrodas mānītāja darbības paņēmienā. Kāpēc tad, jājautā, de lege ferenda, vienā gadījumā par to uzlikt sodu, bet citā ne? Vai starp tiem vispār ir kāda kvalitatīva izšķirība? Nekļūdīsimies, ja uz šo jautājumu atbildēsim noraidīgi. Starpība ir tikai kvantitatīva*”¹⁶ Autors piekrīt, ka robeža starp šiem abiem viltus veidiem ir kvantitatīva un nav tik viegli definējama.

¹³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009. – 379. lpp.;

¹⁴ Turpat;

¹⁵ P.Mincs. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V.Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005. – 348.lpp.;

¹⁶ Turpat, 349.lpp.;

1.2. Krāpšanas vispārīgais raksturojums

Īpašuma institucionālā garantija nodrošina personai tiesisku spēju iegūt īpašumā lietas vai kļūt par tās mantiska rakstura tiesību subjektu. Savukārt, individuālgarnatija aizsargā personas iegūtās tiesības uz īpašumu.¹⁷ Īpašuma institucionālā garantija, kas noteic valstij pienākumu saglabāt un aizsargāt īpašumu kā tiesību institūtu, ir tiesību uz īpašumu objektīvi tiesiskās funkcijas izpausme.¹⁸

Saskaņā ar LR Krimināllikuma (turpmāk tekstā- KL) XVIII nodaļas „*Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu*” 177.panta pirmajā daļā noteikto, ka krāpšana ir svešas mantas vai tiesību uz šādu mantu iegūšana, ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos vai ar viltu.¹⁹ Pēc autora domām, izvērtējot KL 177.panta pirmajā daļā rakstīto, jāpievēršas īpaša uzmanība diviem vārdiem „ļaunprātība” un „viltus”, kas ir krāpšanas sastāva objektīvās puses pazīmes. Darba autors uzskata, ka tiesām precīzi un pareizi jānorāda noziedzīga nodarījuma objektīvās puses pazīmes personai inkriminētajā noziegumā, jānorāda kādos apstākļos konkrētais noziedzīgais nodarījums noticis vai krāpšana tika izdarīta ar viltu vai tika ļaunprātīgi izmantota cietušās personas uzticēšanās, protams, ir iespējams, ka konstatējamas arī abas pazīmes, tāpēc autors izskaidros „viltus” un „izmantojot ļaunprātīgi uzticēšanos” definīcijas būtību.

Viltus kā krāpšanas veids raksturīgs ar to, ka vainīgais vai nu paziņo nepatiesas ziņas, vai arī noslēpj faktus, kurus viņam vajadzēja paziņot mantas īpašniekam vai valdītājam.²⁰ Autors secina, ka krāpnieks svešas mantas var iegūt ar viltu vairākos veidos, piemēram, norādot pircējam nepatiesas ziņas par konkrēto preci, nenorādot preces trūkumus, maldinot personu par lietas patieso izcelsmi, tas ir, apgalvojot pircējam, ka konkrētā prece ir oriģināls ražojums u.tml.

Viltus var izpausties rakstiski, mutiski, var būt ietverts viltotā dokumentā vai arī izpausties viltojuma izmantošanā u.tml.²¹

Maldība, pēc K.Baloža domām, plašākā nozīmē ir **jebkurš kļūdainis priekšstats par objektīvo īstenību**. Definējot maldības jēdzienu, K.Balodis norādījis, ka maldība civiltiesiskā

¹⁷ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. Baloža R .zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011., 465.lpp.;

¹⁸ Skat. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Ziemeļi I. (Red.) Rīga: Izglītības solī, 200, 30.lpp.;

¹⁹ *Krimināllikums*: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2013.gada 12.aprīlī];

²⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009. – 392.lpp.

²¹ Turpat;

izpratnē ir personas apziņā izveidojies kļūdains priekšstats par objektīvo īstenību, kura ietekmē persona izdara savām patiesajām interesēm neatbilstošu gribas izteikumu.²²

Ļaunprātīga uzticības izmantošana krāpšanā izpaužas tādā veidā, ka vainīgais nolūkā iegūt svešu mantu vai tiesību uz to izmanto līgumiskas vai citādas tiesiskās attiecības, kas pamatojas uz savstarpēju uzticēšanos, un tā rezultātā vainīgais cietušā uzticību izmanto pretēji viņa interesēm.²³

LR AT Senāta Krimināllietu departaments uzskata, ka krāpšana kā svešas mantas vai tiesību uz šādu mantu iegūšana viltus ceļā var izpausties, paziņojot apzināti nepatiesas, patiesībai neatbilstošas ziņas vai noklusējot patiesus faktus. Krāpšana var izpausties arī apzinātās darbībās, kuras vērstas uz mantas īpašnieka vai citas personas maldināšanu. Apzināti nepatiesas ziņas, kas tiek sniegtas pie krāpšanas, vai arī kuras tiek noklusētas, var attiekties uz jebkuriem apstākļiem, to vidū uz juridiskiem faktiem un notikumiem, kvalitāti, īpašuma vērtību, uz vainīgā personību, viņa pilnvarām un nodomiem. Savukārt, krāpšana, ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos, ietver sevī mantas īpašnieka vai citas personas, kura ir pilnvarota pieņemt lēmumu par šī īpašuma nodošanu trešajām personām, uzticēšanās izmantošanu mantkārīgā nolūkā. Uzticēšanās ļaunprātīga izmantošana ir gadījumos, kad vainīgais cietušā vai citas personas, kuras lēmums ir būtisks darījuma veikšanai, uzticēšanos izmanto pretēji viņu interesēm, lai nelikumīgi iegūtu viņu mantu vai tiesības uz to.²⁴

Piemēram- persona atbilstoši līgumam, nododot mantu cietušajam, izmanto apstākli, ka tā nav pietiekami uzmanīga vai neprasa attiecīgu dokumentāru noformējumu, nododot mantu nepilnā daudzumā un pārējo paturot sev, lai rīkotos kā ar savu, vai nodot zemākas kvalitātes un vērtības mantu nekā pienākas.²⁵

Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu apdraud fizisko un juridisko personu mantiskās intereses, kas tiem nodrošinātās, piešķirot valdījumā, lietojuma un rīcības iespējas likuma ietvaros ar viņa īpašumā vai likumīgā valdījumā esošu mantu.²⁶

Mantas vai tiesību nodošana krāpniekam labprātīgi, viltus vai ļaunprātīgas uzticības izmantošanas rezultātā, ir galvenā atšķirība, kas ļauj krāpšanu norobežot no zādzības, kad šādas apzinātas labprātīgas mantas atdošanas nav.²⁷

²² Balodis K. Ievads civiltiesībās. 2007.g. 251.lpp.;

²³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009. – 392.lpp..

²⁴ LR AT Senāta Krimināllietu departamenta 2008.gada 4.novembra LĒMUMS Lietā SKK 405/2008(Krimināllieta 11517004206) pieejams : www.at.gov.lv/files/archive/department2/2007/2008/skk%20405_8_g1.doc [aplūkots 2013.gada 27.aprīlī];

²⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009. – 392.lpp.;

²⁶ Turpat, 379. lpp.;

²⁷ Turpat, 392.lpp.;

Ja manta ir iegūta no personas, kas nav spējīga saprast savu rīcību vai vadīt savu gribu, piemēram, mazgadības, psihiskās slimības vai citu apstākļu dēļ, tad neatkarīgi no tā, kādu apstākļu dēļ manta nodota vainīgajam, nodarījums jākvalificē nevis kā krāpšana, bet gan kā zādzība, jo mantas atdevējs nav bijis spējīgs novērtēt notiekošo, ko ļaunprātīgi izmanto mantas ieguvējs.²⁸

Jāatzīmē tas, ka pastāvot pietiekami lielai atšķirībai mantas apdraudējuma veidos, krimināltiesību teorijā noziedzīgus nodarījumus pret īpašumu parasti iedala trijās grupās:

1) mantas nolaupīšana - zādzība (KL 176.pants), krāpšana (KL - 177.pants), piesavināšanās (KL 179.pants) u.c.

2) mantkārīgi noziedzīgi nodarījumi bez nolaupīšanas pazīmēm - elektronisko sakaru pakalpojumu patvaļīga izmantošana (KL- 182.pants.), izspiešana organizētā grupā (KL – 184.pants) u.c.

3) mantas apdraudējumi bez iedzīvošanās nolūkā – mantas tīša iznīcināšana un bojāšana (KL- 185.pants.), mantas iznīcināšana un bojāšana aiz neuzmanības (KL- 186.pants.) u.c.

„Mantas nolaupīšana ir tīša, prettiesiska un bezatlīdzības svešas mantas paņemšana aiz mantkārības no uzņēmuma, iestāžu, organizāciju vai atsevišķu personu īpašuma vai valdījuma slepenas vai atklātas zādzības, laupīšanas, krāpšanas vai piesavināšanās veidā nolūkā rīkoties ar iegūto mantu kā ar savu, un tā rezultātā mantas īpašniekam vai likumiskajam valdītājam tiek nodarīts reāls materiāls zaudējums.”²⁹

Par nolaupīšanas priekšmetu var būt manta, ar ko jāsaprot, ķermeniska lieta – prece, citāds materiāls labums, mantas ekvivalents – nauda, materializētas garīgās vērtības (rokraksti, vēstules un dokumenti ar zinātnisku, literāru, vēsturisku vai citādu nozīmi, kas dod noteikta apmēra mantiskas tiesības (braukšanas taloni, loteriju biļetes u.tml.)³⁰. Autors secina, ka krāpšana ir viens no mantas nolaupīšanas veidiem un par krāpšanas priekšmetu var būt jebkura ķermeniska lieta.

Privāto tiesību un publisko tiesību atbildība nav savstarpēji pakārtota. Fakts, ka persona par nodarījumu saukta vai var tikt saukta pie civiltiesiskās vai komercietiskās atbildības, nenozīmē, ka izdarītais nevar tikt atzīts arī par noziedzīgu nodarījumu vai administratīvo pārkāpumu.³¹

²⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009. - 93. lpp.;

²⁹ Turpat, - 392.lpp.;

³⁰ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 326.lpp.;

³¹ LR Augstākās tiesas tiesu prakse lietās par krāpšanu 2008/2009. Pieejams tiešsaistē: www.at.gov.lv/files/docs/summaries/2009/tp_krapsana.doc [aplūkots 2013.gada 16.aprīlī].

LR AT Senāts teicis, ka novērojot krāpšanas juridisko dabu, persona, nododot krāpniekam mantu vai tiesības uz mantu, neapzinās nodarījuma noziedzīgu raksturu, bet uztver to kā civiltiesiskās vai komerciālās attiecības. Veicot krāpnieciskās darbības, vainīgās personas bieži izmanto civiltiesiskos instrumentus – rakstveidā, mutiski vai konkludenti slēdz līgumus vai veic darbības, kas ārēji izskatās kā likumīgi darījumi. Darbības, kas no krimināltiesiskā viedokļa ir atzīstamas par krāpnieciskām, no civiltiesiskā vai komercietību pozīcijas var tikt vērtētas kā līgumsaistību nepienācīgi izpilde, izvairīšanās no saistību izpildes utt. Personas sodīšana par civiltiesisko vai komercietisko deliktu vai nepienācīgu līgumsaistību izpildi, kā arī šādas sodīšanas iespējamības esamība neizslēdz personas krimināltiesisko atbildību par izdarīto krāpšanu. Vienlaikus jāievēro, ka civiltiesiskais delikts pats par sevi nenozīmē, ka persona ir izdarījusi arī noziedzīgu nodarījumu. Lai būtu pamats personu atzīt par vainīgu krāpšanā, nepietiek vien konstatēt ar līgumu uzlikto pienākumu neizpildīšanu – nodarījums var tikt atzīts par noziedzīgu, ja konstatētas visas noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvās un subjektīvās pazīmes.³²

Krimināllikuma 177.panta pirmajā daļā ir noteikts krāpšanas pamatsastāvs, panta otrajā daļā noziedzīgs nodarījums ir ar pastiprinošiem apstākļiem, bet panta trešajā daļā ir noteikts sastāvs sevišķi pastiprinošos apstākļos. Noziedzīgs nodarījums „krāpšana” ir ar materiālu sastāvu, jo krāpšanas gadījumā rodas kaitīgās sekas.

Salīdzinot abu pārējo Baltijas valstu – Igaunijas un Lietuvas krāpšanas sastāvu skaidrojumus, tad saskaņā ar LR KL 177.panta pirmo daļu krāpšanu saprot kā svešas mantas vai tiesību uz šādu mantu iegūšanu, ar viltu vai ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos, tad atbilstoši Igaunijas sodu kodeksam un Lietuvas Republikas kriminālkodeksam krāpšanu raksturo tikai viltus. Tā Igaunijas sodu kodeksa 209.pantā krāpšana definēta kā mantiska labuma gūšana, radot apzināti nepatiesu priekšstatu par faktiskajiem apstākļiem, bet Lietuvas kriminālkodeksa 182.pantā – kā svešas mantas vai tiesību uz mantu iegūšana, izvairīšanās no mantiskām saistībām vai to atcelšana vai citu personu labā, kas izdarīta ar viltu.³³

Dānijas KK 279.§ noteikts, ka vainīga krāpšanā ir ikviena persona, kura ar mērķi iegūt sev vai citām personām nelikumīgu labumu, nelikumīgi īstenojot, apstiprinot vai izmantojot kļūdas, piespiež jebkuru personu izdarīt vai neizdarīt darbību, kas izraisa īpašuma zaudējumu apkārtējai personai vai citām personām, kuras skar šī darbība vai bezdarbība. Savukārt saskaņā ar Dānijas

³² LR Augstākās tiesas tiesu prakse lietās par krāpšanu 2008/2009. Pieejams tiešsaistē: www.at.gov.lv/files/docs/summaries/2009/tp_krapsana.doc [aplūkots 2013.gada 16.aprīlī]

³³ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004. – 156. lpp.

kriminālkodeksa 280.§ par vainīgu uzticības ļaunprātīgā izmantošanā atzīstama persona, kura ar mērķi iegūt sev vai citām personām nelikumīgu labumu, iesaista kādu citu personu īpašuma zaudēšanā, ļaunprātīgi izmantojot viņai piešķirtās pilnvaras rīkoties šīs personas vārdā vai rīkojoties pret personas interesēm attiecībā uz mantu, kas atrodas tās rīcībā pēc šīs personas pilnvarojuma, ar nosacījumu, ka gadījums nesatur zādzības, piesavināšanās, izšķērdēšanas vai krāpšanas pazīmes.³⁴

Austrijas kriminālkodeksā 146.§ noteikts, ka sodāms ikviens, kurš ar nolūku iedzīvoties pats vai ļaut iedzīvoties citam, izmantojot apkrāptā uzvedību, pamudina kādu, maldinot par faktiem, veikt darbību, pieļaut to vai atturēties no darbības, kas nodara kaitējumu šīs vai citas personas mantai. Šveices kriminālkodeksa 146.pantā norādīts, ka par krāpšanas izdarīšanu sodāms tas, kurš ar nolūku nelikumīgi iedzīvoties vai ļaut iedzīvoties citam maldina kādu ar viltu, apgalvojot faktus vai noslēpjot tos, vai ar viltu nostiprina viņa maldīšanos un tādā veidā pamudina maldināto personu uz uzvedību, kuras rezultātā viņa nodara kaitējumu sev vai citai personai. Vācijas Federatīvās Republikas kriminālkodeksa 263.§ krāpšanu izdara tas, kurš ar nolūku prettiesiski iegūt sev vai trešajai personai mantisku labumu nodara kaitējumu trešās personas mantai ar to, ka maldina vai uztur šos maldus, apgalvojot apzināti nepatiesus faktus vai sagrozot tos, vai slēpjot patiesos faktus.³⁵

Rezumējot visu iepriekš minēto, darba autors secina, ka noziedzīga nodarījumu kvalifikāciju neietekmē tas vai krāpšana izdarīta ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos vai ar viltu, var pastāvēt šīs abas pazīmes vai var pastāvēt tikai viena no šīm pazīmēm, kura tiesai obligāti jānorāda personai inkriminētajā noziegumā. Latvijas KL krāpšanas definīciju salīdzinot ar pārējo valstu krāpšanas definīcijām ir plašāk paskaidrota tajā vēl iekļaujot „ļaunprātīgas uzticēšanos” izmantošanu kā objektīvo pusi, kad cietušais ir uzticējies personai, kura apkrāpusi cietušo un noziedzīgā ceļā ieguvusi cietušā mantu vai tiesības uz to. Noziedzīga nodarījuma izdarīšanu veic vai nu mantiski vai rakstiski

---

³⁴ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Beļģija, Dānija, Nīderlande. – Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2008. – 106. lpp.;

³⁵ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006. – 169. lpp.

2. IZVAIRĪŠANĀS NO NODOKĻIEM KĀ NOZIEDZĪGS NODARĪJUMS PRET TAUTSAIMNIECĪBU – VALSTS IEŅĒMUMU SFĒRĀ.

2.1. Nodokļu rašanās vēsture

Nodokļu izcelšanās ir tikpat sena, cik veca ir civilizācija. Ir zināms, ka verdzības un feodālajā iekārtā jau pastāvēja naturāla nodevu maksāšana un kļaušas, kas arī bija obligāti jāpilda. Vēlākajā sabiedrības attīstības posmā, kad izveidojās preču un naudas attiecības, nodokļi ieguva galvenokārt naudas formu, bet dažkārt pastāvēja arī nodokļu maksājumi natūrā un kļaušu veidā.³⁶

Latvijas valsts nodibinājās tūlīt pēc Pirmā pasaules kara, apstākļos, kad saimnieciskais stāvoklis bija smags – ražošana sagrauta, zeme izpostīta, naudas līdzekļu jaunajai valdībai nebija, tādēļ viens no galvenajiem uzdevumiem bija iegūt valstij nepieciešamos līdzekļus. Ieviešot nodokļus, tas izraisīja zināmu pretestību no ierēdņu puses, kas nevēlējās, lai mainītos ierastā kārtība, taču tas bija nepieciešams, lai notiktu saimniecības atjaunošana un attīstība.³⁷

Brīvvalsts pastāvēšanas pirmajos gados izstrādāja jaunus, bet vienlaikus nodokļu noteikšanā izmantoja Krievijā pastāvošos nodokļa likumus un rīkojumus, kuri atbilda un nešķīta pretrunīgi valsts saimniecības nostiprināšanas interesēm. Pie šādiem, piemēram, minami Krievijā pastāvošie nodokļu likumi:

1. Zemesgrāmatu kancelejas nodoklis
2. Mantas pārejas nodoklis
3. Zīmoga nodoklis.

Nodokļu izstrādāšanai nereti izmantoja Krievijas apstākļos iestrādātas normas un pamatprincipus, tā, piemēram, Latvijā izstrādātā un 1920.gada 20.aprīlī ieviestā ienākuma nodokļa pamatprincipi bija aizgūti no Krievijas 1916.gada 6.aprīļa analogā nodokļu likuma. Arī tirdzniecības un rūpniecības nodokli Latvijā piemēroja ar nelieliem grozījumiem pastāvošā Krievijas likumā.³⁸

Pēc 1990.gada 4.maija Latvijā tika saglabāta PSRS nodokļu sistēma un tās administratīvās struktūras, un 1990.gadā starp Latviju un PSRS valsts budžetu pārdalīja: 65% no Latvijā saražotā ienākuma. Tika veidota jauna nodokļu sistēma ar nolūku pildīt ne tikai Latvijas valsts budžeta ieņēmumu jeb fiskālo funkciju, kā tas bija līdz šim, bet arī pildīt tautsaimniecības struktūras izmaiņu

³⁶ Zvejnieks A. Nodokļi un nodevas. Mācību grāmata. Otrs pārstrādātais izdevums. B.v.:b.i., 1998, 56. lpp.;

³⁷ Turpat – 57.lpp.;

³⁸ Turpat, 58. lpp.

mehānismu lomu, t.i., ar nodokļu palīdzību valdība un parlaments centās veikt nepieciešamās tautsaimniecības izmaiņas.³⁹

Atjaunotās Latvijas valsts nodokļu sistēmas juridiskais pamats bija Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1990.gada 28.decembra lēmums, kas noteica, ka Latvijā no 1991.gada 1.janvāra stājas spēkā jauna nodokļu sistēma, kas atceļ PSRS nodokļu un nodevu sistēmu. Pieņemtais likums „*Par nodokļiem un nodevām*” noteica Latvijā piemērojamo nodokļu un nodevu veidus, ar nodokli apliekamos objektus, nodokļu maksātājus, atbildību par nodokļu likuma pārkāpšanu un strīda izskatīšanas kārtību. Saskaņā ar šo likumu neatkarīgi no īpašuma formas (veida) visām juridiskajām un fiziskajām personām, kas veic gan saimniecisko darbību, gan uzņēmējdarbību Latvijas Republikas teritorijā, tās teritoriālos ūdeņos un gaisa telpā, ir pienākums maksāt likumos noteiktos nodokļus un nodevas, ja likumā nav noteikts citādi. Kontrole pār nodokļu un nodevu aprēķināšanas un maksāšanas kārtības ievērošanu bija Latvijas Republikas Valsts finanšu inspekcijas un pašvaldību funkcija.⁴⁰

Attīstoties ekonomikai un mainoties uzņēmējdarbības videi, 90.gadu pirmajā pusē un vidū radās nepieciešamība reformēt un mainīt pastāvošo Latvijas valsts nodokļu un nodevu sistēmu. 1993.-1994.gadā tika veikta virkne grozījumu spēkā esošos likumos, kas atspoguļoja ekonomikas attīstības tendencēs valstī. Kaut arī turpmākajos gados izstrādāja un apstiprināja jaunus nodokļu likumus, tolaik likumos ietvertie pamatprincipi ar nelielām izmaiņām joprojām veido valstī esošo nodokļu sistēmu.⁴¹

1993.gada 28.novembrī pieņemtais likums „*Par valsts ieņēmumu dienestu*” Latvijā radīja vienotu nodokļu un muitas administrācijas institūciju, apvienojot tajā Valsts finanšu inspekciju un Latvijas muitu (Finanšu ministrijas Muitas departamentu), kā arī no jauna izveidojot Finanšu izziņas departamentu (šobrīd – Finanšu policijas pārvalde), to galvenais uzdevums bija izziņas un operatīvo darbību veikšana, lai atklātu un novērstu noziegumus valsts ieņēmumu jomā (grāmatvedības datu slēpšana, izvairīšanās no nodokļu nomaksas, dokumentu viltošana u.tml.), kā arī nodrošināt Valsts ieņēmumu dienesta darbības iekšējo drošību.⁴²

³⁹ Urtāns A., Ketners K., Ankaliņš M., Krastiņš A. Nodokļi, nodevas un muita Latvijā. Zinātniskais redaktors Mg.hist. Urtāns A. – Rīga: RTU izdevniecība, 2008.-112.lpp.

⁴⁰ Turpat – 113.lpp.

⁴¹ Turpat – 115.lpp.

⁴² Turpat – 124.lpp.

2.2. Aktuālais regulējums

Saskaņā ar pašreiz spēkā esošo likumu „*Par Valsts ieņēmuma dienestu*” 2.pantā ir noteikti Valsts ieņēmuma dienesta galvenie uzdevumi :

1) nodrošināt Valsts ieņēmumu dienesta administrēto valsts nodokļu, nodevu un citu valsts noteikto obligāto maksājumu iekasēšanu Latvijas teritorijā un uz muitas robežas, kā arī nodokļu, nodevu un citu obligāto maksājumu iekasēšanu Eiropas Savienības budžetam;

2) piedalīties muitas lietu, nodokļu un nodevu administrēšanas un likumpārkāpumu atklāšanas valsts ieņēmumu jomā politikas izstrādāšanā un īstenot šo politiku. Izstrādāt atbilstošās jomas attīstības plānošanas dokumentu, informatīvo ziņojumu un tiesību aktu projektus;

3) novērst un atklāt noziedzīgus nodarījumus valsts nodokļu, nodevu un citu valsts noteikto obligāto maksājumu jomā;

4) nodrošināt Valsts ieņēmumu dienesta ierēdņu (darbinieku) apmācību, kā arī šajā likumā noteiktajā kārtībā konsultēt nodokļu maksātājus nodokļu normatīvo aktu piemērošanas jautājumos;

5) likumos un Ministru kabineta noteikumos noteiktajā kārtībā reģistrēt un uzskaitīt nodokļu maksātājus un kontrolēt reģistrācijas dokumentu atbilstību likumu prasībām un faktiskajam stāvoklim;

6) sniegt nepieciešamo informāciju (arī bez iepriekšēja pieprasījuma) un koordinēt tās apmaiņu, lai nodrošinātu savstarpēju palīdzību nodokļu prasījumu piedziņā, kā arī uzturēt sakarus ar Eiropas Savienības dalībvalstu nodokļu administrācijām (kompetentajām iestādēm).⁴³

Latvijas Republikas Saeima 1995.gadā pieņēma likumu „*Par nodokļiem un nodevām*”, kurš stājās spēkā ar 1995.gada 1.aprīli un ir uzskatāms par nodokļu sistēmas pamatlikumu, lai nodrošinātu vienotu kārtību nodokļu sistēmā valstī pamatlikums :

1. nosaka nodokļu un nodevu veidus;
2. reglamentē nodokļu un nodevu noteikšanas kārtību;
3. reglamentē nodokļu un nodevu iekasēšanu un piedziņu;
4. nosaka nodokļu un nodevu maksātāju tiesības;
5. nosaka nodokļu un nodevu administrācijas tiesības, pienākumus un atbildību;

⁴³ Par Valsts ieņēmuma dienestu LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=59902> [aplūkots 2013.gada 17.aprīlī].

6. nosaka nodokļu un nodevu jautājumos pieņemto lēmumu pārsūdzēšanas kārtību.⁴⁴

1995.gada 2.februāra likumā, kurš stājās spēkā 1995.gada 1.aprīlī „*Par nodokļiem un nodevām*” 1.pantā ir izskaidroti termini „*nodoklis*”, „*nodokļu maksātāji*”, „*nodokļu administrācija*”, „*izvairīšanās no nodokļiem vai nodevu maksāšanas*”, „*nodokļu deklarācija*”, „*nodokļu pārkāpums*”:

nodoklis — ar likumu noteikts obligāts periodisks vai vienreizējs maksājums valsts budžeta vai pašvaldību budžetu (pamatbudžeta vai speciālā budžeta) ieņēmumu nodrošināšanai un valsts funkciju un pašvaldību funkciju finansēšanai.⁴⁵;

nodokļu maksātāji — Latvijas Republikas vai ārvalstu fiziskās un juridiskās personas un uz līguma vai norunas pamata izveidotas šādu personu grupas vai to pārstāvji, kas veic ar nodokli apliekamas darbības vai kam tiek garantēts ienākums nākotnē. Konkrētā nodokļa objekts un maksātāju loks tiek noteikts katra konkrētā nodokļa likumā.⁴⁶;

nodokļu (nodevu) administrācija — Valsts ieņēmumu dienests un tā izveidotas institūcijas, pašvaldības domes ieceltas amatpersonas vai izveidotas iestādes, kā arī citas valsts institūcijas, ja tās paredzētas konkrētos likumos⁴⁷;

izvairīšanās no nodokļu vai nodevu maksāšanas — apzināta nepatiesas informācijas sniegšana nodokļu deklarācijās, nodokļu deklarāciju, informatīvo deklarāciju vai nodokļu administrēšanai un kontrolei nepieciešamās pieprasītās informācijas neiesniegšana, nelikumīga nodokļu atvieglojumu, priekšrocību un atlaižu piemērošana vai jebkura cita apzināta darbība vai bezdarbība, kuras dēļ nodokļi vai nodevas nav samaksātas pilnā apmērā vai daļēji⁴⁸;

nodokļa deklarācija — nodokļu administrācijai iesniedzamā nodokļu maksātāja nodokļa deklarācija (arī tās pielikumi), pārskats, nodokļa aprēķins, ziņojums vai paziņojums, kurā norādāmi budžetā maksājāmie nodokļi un no budžeta atmaksājāmās nodokļu summas⁴⁹;

nodokļu pārkāpums — prettiesiska, vainojama (ar nodomu vai aiz neuzmanības izdarīta) darbība vai bezdarbība, kuras dēļ ir pārkāpts likums.⁵⁰

⁴⁴ Zvejnieks A. Nodokļi un nodevas. Mācību grāmata. Otrs pārstrādātais izdevums. B.v.:b.i., 1998, 107. lpp.;

⁴⁵ Par nodokļiem un nodevām LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=33946> [aplūkots 2013.gada 16.aprīlī];

⁴⁶ Turpat;

⁴⁷ Turpat;

⁴⁸ Turpat.

⁴⁹ Par nodokļiem un nodevām LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=33946> [aplūkots 2013.gada 16.aprīlī];

⁵⁰ Par nodokļiem un nodevām LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=33946> [aplūkots 2013.gada 16.aprīlī].

Likumā „*Par nodokļiem un nodevām*” 8.pantā ir noteikti LR spēkā esošie nodokļi un tiem atbilstošie likumi par nodokļu uzlikšanu:

- 1) iedzīvotāju ienākuma nodoklis — "*Par iedzīvotāju ienākuma nodokli*";
- 2) uzņēmumu ienākuma nodoklis — "*Par uzņēmumu ienākuma nodokli*";
- 3) nekustamā īpašuma nodoklis — "*Par nekustamā īpašuma nodokli*";
- 4) pievienotās vērtības nodoklis — "*Pievienotās vērtības nodokļa likums*";
- 5) akcīzes nodoklis — "*Par akcīzes nodokli*" u.c.

Rezumējot augstāk minēto, autors secina, ka nodoklis ir obligāts, vienreizējs, periodisks maksājums valsts budžetā vai pašvaldības budžetā, lai nodrošinātu valsts vai pašvaldību funkciju veikšanu. Par ienākuma gūšanas periodu jāiesniedz deklarācija par laika periodu, kurā gūti ienākumi, neiesniedzot deklarāciju par ienākuma gūšanas periodu vai norādot nepatiesas ziņas deklarācijā VID var piemērot sankcijas saskaņā ar APK 159.pantu, kas nosaka naudas sodu lielumus, kurus var piemērot fiziskajām personām un valdes locekļiem par izvairīšanos no nodokļiem un tiem pielīdzināmo maksājumu nomaksas. Valdes loceklim par izvairīšanos no nodokļu nomaksas un nodokļa apliekamo objektu slēpšanu var piemērot sankcijas kā, piemēram, neieņemt konkrētus amatus komercsabiedrībās.

2.3. Izvairīšanās no nodokļu nomaksas

Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā ir tādi prettiesiski nodarījumi, kas izpaužas bezdarbībā (izvairīšanās no nodokļiem vai tiem pielīdzināmo maksājumu nomaksas) vai darbībās (ienākumu, peļņas vai citu ar nodokli apliekamo objektu slēpšanā vai samazināšanā).⁵¹

Izvairīšanās no nodokļiem un tiem pielīdzināmo maksājumu nomaksas notiek, ja persona bez attaisnojošiem iemesliem noteiktā termiņā neizdara maksājumus, ja notikusi peļņas vai ar nodokli apliekamo objektu slēpšana vai samazināšana (daļēja noslēpšana), kā arī ja nodokļu vai nodevu maksātājs deklarācijās vai nodokļu aprēķinos noslēpj vai samazina nodokļu bāzi (ar nodokli apliekamo objektu) un to no tās aprēķināto nodokļu summu.⁵² Autors secina to, ka šajā gadījumā nezināšana par apliekamo objektu nodokļu nomaksu neatbrīvo no tālākām iespējamajām sankcijām, kas varētu būt saistītas ar laicīgu deklarāciju neiesniegšanu un nodokļu savlaicīgu nomaksu valsts vai pašvaldības budžetā.

Izvairīšanās no nodokļiem un tiem pielīdzināmo maksājumu nomaksas KL 218.pants pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir mazāk smags noziegums.

Nozieguma objekts ir tautsaimniecības intereses valsts ieņēmumu sfērā, noziegumu priekšmets – likumā noteiktie nodokļi, ar tiem apliekamie ienākumi un citi ar nodokli apliekamie objekti, kā arī citi nodokļiem pielīdzināmie maksājumi (piemēram, valsts nodevas, pašvaldības nodevas).⁵³

No objektīvās puses Krimināllikuma 218.pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums izpaužas bezdarbībā (izvairīšanās no nodokļu vai tiem pielīdzināmo maksājuma nomaksas) vai darbībās (ienākuma, peļņas vai citu ar nodokli apliekamo objektu slēpšanā vai samazināšanā).⁵⁴

Šādu secinājumu apstiprina LR Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2005.gada 9.augusta lēmums lietā Nr. SKK – 272, kurā norādīts: „KL 218.panta nosaukums – *„izvairīšanās no nodokļiem un tiem pielīdzināmo maksājuma nomaksas”* ļauj secināt, ka šī nozieguma sastāvs aptver ne tikai tiešu izvairīšanās no aprēķināto nodokļu vai tiem pielīdzināmo maksājuma nomaksas, bet arī ar nodokli apliekamo objektu slēpšanu vai samazināšanu.”⁵⁵

⁵¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 493.lpp.;

⁵² Turpat 494.lpp.;

⁵³ Turpat, 487.lpp.;

⁵⁴ Turpat – 493.lpp.;

⁵⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2005. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 120.-126.lpp.

KL 218.panta otrajā daļā paredzētais noziegums ir pabeigts, ja ar to valstij vai pašvaldībai nodarīti zaudējumi lielā apmērā (par lielu apmēru sk. 1998.gada 15.oktobra likumu „Par KL spēkā stāšanos un piemērošanas kārtību” 20.pantu).⁵⁶ Saskaņā ar likuma „Par KL spēkā stāšanos un piemērošanas kārtību” 20.pantu, kur noteikts, cik LR minimālās mēnešalgas skaitās liels apmērs. Liels apmērs sākās no piecdesmit minimālajām LR noteiktajām mēnešalgām, tātad secinot, ka viena noteiktā minimālā mēnešalga nevar būt mazāka par valstī noteikto, tas ir par divsimt latiem. Autoram sarēķinot vienu mēnešalgu reiz piecdesmit, autors ieguva, kad liels apmērs sākas ar desmit tūkstošiem latu.

Saskaņā ar likumu „Par KL spēkā stāšanos un piemērošanas kārtību” 20.pantu, kas nosaka, ka: Atbildība par KL paredzēto noziegumu, kas izdarīts lielā apmērā, iestājas, ja nozieguma priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāka par piecdesmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsommu. Priekšmetu vērtība nosakāma atbilstoši tirgus cenām vai tām pielīdzinātām cenām nodarījuma izdarīšanas laikā.⁵⁷

Noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse izpaužas nodoma veidā.⁵⁸

Krimināllikuma 218.pantā paredzēto nodarījumu var izdarīt gan ar tiešu, gan netiešu nodomu.

Nodarījuma subjekts ir pieskaitāma, fiziska persona, kuras pienākums ir maksāt valsts noteiktos nodokļus vai tiem pielīdzināmos maksājumus.⁵⁹

Ar 2007.gada 13.decembra likumu pants papildināts ar trešo daļu, kurā paredzēta atbildība par pantā paredzētajām darbībām, ja tās izdarījusi organizēta grupa (Par organizētu grupu *skatīt KL 21.pantu*). Likumam nav atpakaļejoša spēka, jo jaunā norma pastiprina atbildību, ja minētās darbības izdarījusi organizēta grupa. Likums stājies spēkā 2008.gada 12.janvārī.⁶⁰

KL 21.panta pirmā daļa un otrā daļa nosaka, ka :

1. Organizēta grupa ir vairāk nekā divu personu izveidota apvienība, kura radīta nolūkā kopīgi izdarīt vienu vai vairākus noziegumus un kuras dalībnieki saskaņā ar iepriekšēju vienošanos sadalījuši pienākumus.

⁵⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 494.lpp.;

⁵⁷ Par Krimināllikuma spēkā stāšanos un piemērošanas kārtību LR likums. Pieejams:

<http://www.likumi.lv/doc.php?id=50539> [aplūkots 2013.gada 19.aprīlī];

⁵⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 494.lpp.;

⁵⁹ Turpat.;

⁶⁰ Turpat – 495.lpp.;

2. Atbildība par nozieguma izdarīšanu organizētā grupā personai iestājas šajā likumā paredzētajos gadījumos par grupas izveidošanu un vadīšanu, piedalīšanos smaga vai sevišķi smaga nozieguma sagatavošanā vai nozieguma izdarīšanā neatkarīgi no personas lomas kopīgi izdarītajā nodarījumā.⁶¹

Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā ir tādi prettiesiski nodarījumi (darbības vai bezdarbība), kas apdraud valsts tautsaimniecības intereses materiālo vērtību, ražošanas, sadales, maiņas, patēriņa, un citās ar ekonomisko darbību saistītās sfērās (grupas objekts).⁶²

Viens no noziedzīgajiem nodarījumiem, kas vērsts pret tautsaimniecības interesēm valsts ieņēmumu sfērā, ir izvairīšanās no nodokļiem un tiem pielīdzināmo maksājuma nomaksas, atbildība par ko paredzēta visos trijos krimināllikumos, taču ar atšķirīgu reglamentāciju.

Igaunijas SK (Sodu kodekss) izvairīšanās no nodokļu nomaksas objektīvo pusi veido šādas 390.pantā norādītās darbības – deklarācijas par nodokļiem neiesniegšana, izvairīšanās no reģistrācijas pie nodokļu pārvaldnieka, nepatiesu ziņu iesniegšana nodokļu pārvaldniekam vai viņa darbības traucēšana, dokumentu viltošana vai iznīcināšana, nodokļu maksātāja vai nodokļu iesaistītāja maksātspējas pasliktināšana vai apzināti nepareizu dokumentu iesniegšana nolūkā izslēgt iespēju vai apgrūtināt nomaksai paredzēto nodokļu summas noteikšanu vai piedziņu, kas sodāms ar nosacījumu, ka vainīgajam par tādu pat nodarījumu jau piemērots sods par pārkāpumu vai šāda nodarījuma rezultātā nodokļi nav nomaksāti kopsummā par 500 000 un vairāk kronu.⁶³

Personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās raksturojas ar to, ka divas vai vairākas persona, pirms noziedzīga nodarījuma par to vienojoties, kopīgi, to apzinoties, tieši izdara tīšu noziedzīgu nodarījumu.⁶⁴

⁶¹ Krimināllikums LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2013.gada 19.aprīlī].

⁶² Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 417.lpp.;

⁶³ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004. – 175. lpp. ;

⁶⁴ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. – 20.– 21. lpp.

3. KRĀPŠANAS UN IZVAIRĪŠANĀS NO NODOKĻU NOMAKSAS SASTĀVS

Krimināllikuma 1.panta pirmajā daļā teikts, ka pie kriminālatbildības saucama un sodāma persona, kura ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarījusi Krimināllikumā paredzēto nodarījumu, kam ir visas noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes.⁶⁵

Autors uzskata, lai iestātos kriminālatbildība jāpastāv vairākiem KL noteiktiem nosacījumiem:

Ir jākonstatē kaitīgs nodarījums (darbība vai bezdarbība):

1) Jābūt konstatētām kaitīgām sekām, kuras persona ar savu darbību vai bezdarbību nodarījusi;

2) Konkrētam noziegumam ir paredzēts atbilstošs noziedzīga nodarījuma sastāvs.

Darbībai vai bezdarbībai ir tāda kaitīguma pakāpe, kas raksturīga;

1) Noziedzīgam nodarījumam salīdzinājumā ar citiem tiesībpārkāpumiem;

3) Persona ir vainīga nodarījumā;

3) Noteikta sodāmība, tas ir, par attiecīgo nodarījumu paredzēts kriminālsods.⁶⁶

Noziedzīgs nodarījums ir skaidrots KL vispārīgās daļas 6.panta pirmajā daļā, kur teikts, ka Par noziedzīgu nodarījumu atzīstams ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarīts kaitīgs nodarījums (darbība vai bezdarbība).

Noziedzīga nodarījuma jēdziena normatīvā definīcija ļauj krimināltiesībās norādīt uz nodarījuma pazīmēm, kas liktas kriminālatbildības pamatā. Noziedzīga nodarījuma pazīmes ir :

1) Darbība vai bezdarbība

2) Kaitīgums;

3) Prettiesiskums

4) Vaina

5) Sodāmība.⁶⁷

Prof. Dr.habil.iur. U.Krastiņš norāda ,ka noziedzīgs nodarījums ir personas konkrētas uzvedības, kas izpaužas viņas prettiesiskā darbībā vai bezdarbībā. Cilvēka domas, uzskati, pārliecība, nodoms un pat tā atklāšana, kaut arī tie būtu valstij, sabiedrībai vai atsevišķai personai nepieņemami,

⁶⁵ Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2013.gada 15.aprīlī];

⁶⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. – 61. lpp.;

⁶⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. – 62. lpp.

ja tie izpaužas personas ārējā uzvedībā – tiesībpārkāpumā, nevar būt kriminālatbildības pamats.⁶⁸ Autors piekrīt par to, ka noziedzīgs nodarījums ir personas konkrētā uzvedības nozieguma pastrādāšanas laikā. Autors uzskata, ka kaitīgums ir viena no svarīgākajām krimināltiesību pamatīpašībām, jo no kaitīgumu pakāpes tiek piemērotas sankcijas personām inkriminētajos noziegumos.

LR Kriminālprocesa likuma 19.pantu nosaka to, ka neviena persona netiek uzskatīta par vainīgu, kamēr viņas vaina nav pierādīta, tātad autors uzskata, ka nevienu personu nevar atzīt par vainīgu vai uzskatīt par vainīgu izņemot šī likuma noteiktajā kārtībā.

Ievērojot teikto, noziedzīgu nodarījuma sastāvu iespējams formulēt šādi:

Noziedzīga nodarījuma sastāvs (*corpus delicta*) ir KL paredzēto visu objektīvo un subjektīvo pazīmju kopums, kas ir nepieciešams un pietiekams, lai kādu darbību vai bezdarbības aktu atzītu par noteikta veida noziedzīgu nodarījumu.⁶⁹ Tātad, jāiestājas visām objektīvās un subjektīvās puses pazīmēm (objekts, objektīvā puse, subjekts, subjektīvā puse), lai konkrēto personu varētu saukt pie kriminālatbildības sakarā ar tai inkriminēto noziegumu.

KL dotā noziedzīga nodarījuma jēdziena definīcija pieskaitāma nodarījuma formālajām definīcijām, jo uzsvars tiek likts uz darbības vai bezdarbības aizliegumu KL. Noziedzīga nodarījuma formālajā definīcijā ietverts romiešu tiesību princips – sods draud tikai par likumā paredzētu nodarījumu (*nullum crimen, nullum poena sine lege*). Nodarījumu materiālajos jēdzienos tiek ietverti kritēriji, kas norāda uz nodarījuma sociālo novērtējumu.⁷⁰

Prof. Dr.habil.iur. U.Krastiņš norāda, ka noziedzīgs nodarījums ir KL paredzēta prettiesiska un kaitīga darbība vai bezdarbība, ko izdarījusi konkrēta persona. Noziedzīgs nodarījums tiek izdarīts noteiktā vietā un laikā, kā arī konkrētos apstākļos, kuriem raksturīgs liels skaits individuālu pazīmju. Noziedzīga nodarījuma sastāvs nav viens un tas pats, kas reālajā dzīvē izdarīts noziedzīgs nodarījums. Noziedzīga nodarījuma sastāvs ir KL paredzēto pazīmju kopums, kas raksturo attiecīgā veidā izdarītu noziedzīgu nodarījumu un kurā ietvertas tikai noziedzīga nodarījuma izdarīšanas būtiskākās un raksturīgākās pazīmes.⁷¹ Autors piekrīt Prof. Dr.habil.iur. U.Krastiņš noziedzīga nodarījuma skaidrojumam, tātad noziedzīgs nodarījums var notikt gan darbības, gan bezdarbības rezultātā.

⁶⁸Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. – 62. lpp.;

⁶⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. – 68. lpp.;

⁷⁰ Turpat, 62. lpp.

⁷¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. – 70. lpp.;

Profesors P.Mincs noziedzīgu nodarījumu formulē kā pretlikumīgu, vainojamu, sodāmu cilvēka uzvešanos, kas atbilst vienam no tipiskiem sastāviem.⁷²

Interesanti, ka Krievijas jurists profesors A.Kozlovs uzskata, ka nav vajadzības krimināltiesībās saglabāt tādu nosacītu kategoriju kā nozieguma sastāvs. A.Kozlovs uzskata, ka daudz produktīvāk par kriminālatbildības pamatu ir uzskatīt nozieguma izdarīšanu. Nozieguma sastāva pazīmju vietā tiek ierosināts analizēt nozieguma divus elementus – objektīvo un subjektīvo pusi. Nodarījuma kvalifikācija nozīmē šo divu elementu atbilstību likumā paredzētajam.⁷³

Bez tam, svarīgi ir atzīmēt, ka kriminālajā likumdošanā nelokāmi tiek realizēts princips, ka persona kriminālā kārtā atbild tikai par tādu prettiesisku darbību vai bezdarbību, kas atbilst KL paredzēta noziedzīga nodarījuma sastāvam. Sods draud tikai par likumā paredzētu nodarījumu (nullum crimen, nullum poena sine lege). Vienīgi noziedzīga nodarījuma sastāvs ietver to pazīmju kopumu, pēc kurām nosaka, ka kaitīgais nodarījums ir krimināli sodāms.⁷⁴ Darba autors secina, ka personu var saukt un viņai jāatbild par viņas pastrādāto noziegumu tikai tad, ja šis nodarījums atbilstu kādam KL paredzētajam sastāvam.

KL katrs noziedzīga nodarījuma sastāvs ir konkrēts, jo tas ietver sevī tās būtiskākās, tipiskākās un nepieciešamās pazīmes, kas piemīt noteiktam noziedzīga nodarījuma veidam, piemēram, slepkavībai, izvarošanai, zādzībai, kukuļņemšanai, un kuras atspoguļotas KL Sevišķās daļas pantos, pie tam ņemot vērā, ka Vispārīgās daļas normās jau aprakstītas tās pazīmes, kuras ir kopīgas visiem noziedzīgu nodarījumu sastāviem.⁷⁵

Noziedzīga nodarījuma sastāvu veido četri obligāti elementi;

1. Objekts;
2. Objektīvā puse;
3. Subjekts;
4. Subjektīvā puse;

līdz ar to visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes tiek iedalītas četrās grupās:

- 1) Sastāva pazīmes, kas raksturo noziedzīga nodarījuma objektu;
- 2) Sastāva pazīmes, kas raksturo noziedzīga nodarījuma objektīvo pusi;
- 3) Sastāva pazīmes, kas raksturo noziedzīga nodarījuma subjektu;
- 4) Sastāva pazīmes, kas raksturo noziedzīga nodarījuma subjektīvo pusi.

⁷² Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārējā daļa.- Rīga, 1934, 60.lpp.;

⁷³ Козлов А.П. понятие преступления. — Спб.: Изд. Юрид. центр. Пресс 2004, С. 187 — 189. ;

⁷⁴ Turpat – 64. lpp.;

⁷⁵ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. – 20.– 21. lpp.

Noziedzīga nodarījuma raksturojums, tās īpašības ir dotas KL Sevišķās daļas pantu dispozīcijās.

Objektīvo pazīmju kopumā ietilpst ar Krimināllikumu aizsargātās valsts, sabiedrības, atsevišķu cilvēku grupu un indivīdu intereses, kuras apdraud noziedzīgais nodarījums. Šo pazīmju kopums ir noziedzīga nodarījuma objekts. Pie noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvajām pazīmēm pieskaitāmas arī tās, kuras raksturo personas nodarījuma ārējās izpausmes procesu, kaitējumu, kas radīts ar prettiesisko darbību likumu aizsargātām interesēm. Šādi apstākļi veido noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvo pusi.⁷⁶ Autors secina, kad ar objektīvo pazīmju kopumu saprotam, visas iespējamās sabiedrības, cilvēku grupas un indivīdu intereses, kuras varētu apdraudēt kāds nākotnē neparedzēts noziedzīgs nodarījums.

Noziedzīga nodarījuma sastāva subjektīvās pazīmes raksturo personu, kas izdarījusi nodarījumu. Šai personai, ko sauc par noziedzīga nodarījuma subjektu, jābūt sasniegušai noteiktu vecumu un pieskaitāmai. Par subjektīvajām pazīmēm uzskatāmas arī tādas pazīmes, kas raksturo personas psihisko attieksmi pret pašas izdarīto darbību vai bezdarbību un nodarījuma kaitīgajām sekām. Šāda rakstura pazīmes ir noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse.⁷⁷

Noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju veic noteiktā secībā, vispirms, noskaidrojot noziedzīgā nodarījuma objektīvo pazīmju (objekta un objektīvās puses) un pēc tam subjektīvo pazīmju (subjekta un subjektīvās puses) sakritību ar KL paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva atbilstošajām pazīmēm. Turklāt, ja kaut vai pēc vienas pazīmes tāda sakritība netiek konstatēta, personas nodarījumā nav konkrētā noziedzīgā nodarījuma sastāva, un līdz ar to nav arī pamata tās saukšanai pie kriminālatbildības.⁷⁸ Autors secina, lai precīzi varētu izvērtēt konkrēto situāciju ir jāsāk vērtēt noziedzīga nodarījuma sastāvs, sākot ar objektīvu pušu pazīmēm, beidzot ar subjektīvo pušu pazīmēm.

Atkarībā no noziedzīgā nodarījuma kaitīguma smaguma pakāpes krimināltiesību teorijā izšķir trīs noziedzīgu nodarījumu sastāva veidus:

1. Pamatsastāvu (vienkāršo sastāvu) – izsaka konkrēta noziedzīga nodarījuma būtību, un pamatsastāvu raksturojošie apstākļi ir vienmēr, kad izdarīts attiecīgais noziedzīgais nodarījums, tie parasti tiek aprakstīti KL sevišķās daļas pantu pirmajās daļās;

2. Sastāvu ar nodarījuma pastiprinošiem apstākļiem(kvalificēts, īpaši kvalificēts sastāvs) – noziedzīga nodarījuma sastāvi ar nodarījuma pastiprinošiem apstākļiem satur pazīmes, kas raksturo

⁷⁶ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums: Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra. 2000. 9 lpp.;

⁷⁷ Turpat, 10 lpp.;

⁷⁸ Turpat - 22.lpp.

3. Konkrētā nodarījuma smagāku pakāpi salīdzinājumā ar pamatsastāvu – tie parasti tiek ietverti KL sevišķās daļas attiecīgā panta otrajā un trešajā daļā;

4. Sastāvu ar nodarījumu mīkstinošiem apstākļiem – noziedzīga nodarījuma sastāvs ar nodarījumu mīkstinošiem apstākļiem, kas raksturo konkrētā noziedzīgā nodarījuma mazāku kaitīgumu salīdzinājumā ar pamatsastāvā paredzēto.⁷⁹

Noziedzīgu nodarījumu sastāvus iedala vienkāršajos un saliktos sastāvos. Noziedzīga nodarījuma vienkāršā sastāvā ir paredzēts viens nodarījums(darbība vai bezdarbība), kas apdraud vienu noziedzīga nodarījuma objektu, nodarījums izdarīts vienā vainas formā un tam ir vienas sekas. Noziedzīga nodarījuma saliktā sastāvā ir norāde vismaz uz divām darbībām, diviem apdraudējuma objektiem, divām kaitīgām sekām un divām vainas formām.⁸⁰

Pēc noziedzīgu nodarījumu sastāvu konstruktīvajām īpatnībām nodarījuma sastāvus var iedalīt:

1. Formālajos – uzskatāmi tādi noziedzīga nodarījuma sastāvi, kuri satur vienīgi tādas pazīmes, kas raksturo pašu kaitīgo darbību vai apzinātu bezdarbību neatkarīgi no kaitīgo seku iestāšanās;

2. Materiālos – pieskaitāmi tādi noziedzīgi nodarījumi, kuri satur ne tikai pazīmes, kas raksturo prettiesisko darbību vai bezdarbību, bet arī kaitīgās sekas;

3. Nošķeltos – uzskatāmi tādi noziedzīga nodarījuma sastāvi, kurā ietvertas pazīmes, kas raksturo gatavošanos noziedzīga nodarījuma izdarīšanai vai pašu prettiesiskās darbības procesu, kas vērsts uz to, lai iestātos vēlamās kaitīgās sekas, bet šīs sekas nav iekļautas konkrētā noziedzīga nodarījuma sastāvā.⁸¹

3.1. Noziedzīga nodarījuma objekts

Noziedzīga nodarījuma objekta jēdziens Krimināllikumā netiek dots, bet tas ir izstrādāts krimināltiesību teorijā.⁸²

⁷⁹ Krastiņš U, Liholaja V, Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. – 80. lpp.;

⁸⁰ Turpat – 82.lpp.;

⁸¹ Turpat – 84.lpp.;

⁸² Krastiņš U, Liholaja V, Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. – 90. lpp.

Katrs noziedzīgs nodarījums kaut ko reālajā pasaulē pastāvošu apdraud, ir pret kaut ko vērsts, kaut kam nodara vai var nodarīt kaitējumu. Šis kaut kas noziedzīgā nodarījumā ir individuāli noteikts, taču pastāv arī kādas kopīgas pazīmes, un šīs kopīgās pazīmes var vispārināt, bet tajā pat laikā, ka ir noteikti kritēriji, kas ietverami noziedzīga nodarījuma objekta jēdzienā. Šiem kritērijiem jāatklāj noziedzīga nodarījuma saturs, kā arī jābūt par pamatu šī satura apzīmējumam tādā veidā, kas vispilnīgāk raksturo noziedzīga nodarījuma objektu.⁸³

Par noziedzīga nodarījuma objektu var uzskatīt valsts, sabiedrības, atsevišķas cilvēku grupas, indivīdu noteiktas intereses, ko apdraud noziedzīgs nodarījums. Tā ikviens kaitīgs noziedzīgs nodarījums saistīts ar noteiktu valsts, sabiedrības, atsevišķu cilvēku grupu vai indivīda interešu aizskārums, vai nu nodarot tām kaitējumu, vai draudot tādu nodarīt, tad ar KL aizsargātās intereses krimināltiesiskā nozīmē ir noziedzīga nodarījuma objekts.⁸⁴

Ja kādi sabiedrības indivīdi aizskar citu subjektu likumīgās intereses un ja šādi interešu aizskārums atbilstoši Krimināllikumam ir sodāmi, tad tādējādi aizskartās intereses kļūst par apdraudējuma objektu, tas ir, par noziedzīga nodarījuma objektu.⁸⁵

Krimināltiesību teorijā noziedzīga nodarījuma objektu iedala trijos veidos:

1. Vispārējais noziedzīgo nodarījuma objekts ir visu interešu kopums, ko aizsargā krimināllikums. Tā kā tas ir kopīgs visiem noziedzīgiem nodarījumiem, vispārējā objekta noskaidrošanai ir nozīme tikai kvalifikācijas procesa sākumstadijā jeb pirmajā posmā, kad jānoskaidro iespējamā likumpārkāpuma veids un jānorobežo noziedzīgs nodarījums no citiem likumpārkāpumiem. Intereses, kuras nav norādītas krimināltiesību normās, var būt citu likumpārkāpumu objekts.

2. Grupas noziedzīgu nodarījumu objektu tiek atzītas vienādas vai tāda paša veida intereses, kuras apdraud noziedzīgu nodarījuma grupu. Norāde uz grupas objektu ir ietverta Krimināllikuma Sevišķās daļas nodaļu nosaukumos, jo noziedzīgi nodarījumi kvalificēti un sevišķās daļas sistēma ir veidota atbilstoši grupas(vienam vai vairākiem) noziedzīga nodarījuma objektam.

3. Tiešais noziedzīga nodarījuma objekts ir tās intereses, kuras apdraud konkrēts noziedzīgs nodarījums un kuras aizsargā konkrēta krimināltiesību norma.

noziedzīgā nodarījuma objektā.⁸⁶

⁸³ Krastiņš U, Liholaja V, Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008.-90.lpp.;

⁸⁴ Turpat.;

⁸⁵ Turpat.;

⁸⁶ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. – 23. lpp.

Autoram rezumējot augstāk minēto, autors secina, ka noziedzīgs nodarījums var uzskatīt valsts, sabiedrības, atsevišķas cilvēku grupas, indivīdu noteiktas intereses, ko apdraud noziedzīgs nodarījums, tās var būt gan mantiskas, gan nemantiskas intereses.

3.2. Noziedzīga nodarījuma priekšmets

Līdz ar noziedzīga nodarījuma objektu kvalifikācijas procesā nereti jānoskaidro arī noziedzīgā nodarījuma priekšmets – tie konkrētie materiālās pasaules priekšmeti (lietas, nauda, finanšu instrumenti, ieroči, munīcija, narkotikas un psihotropas vielas, transportlīdzekļi, pasta atmaksas zīmes u.c.), pret kuriem vērsta noteikta prettiesiska darbība vai pieļauta bezdarbība, tādējādi apdraudot krimināllikumu aizsargātās intereses.⁸⁷

Atšķirībā no noziedzīgā nodarījuma objekta, kas vienmēr tiek apdraudēts, izdarot noziedzīgu nodarījumu, nodarījuma priekšmets visos nodarījuma sastāvos nav obligāta pazīme.⁸⁸

Noziedzīga nodarījuma priekšmets ir tādu nodarījumu nepieciešama pazīme, kuru izdarīšana nav iespējama, tieši neiedarbojoties uz kādu materiālu lietu. Noziedzīga nodarījuma objekts ir cieši saistīts ar nodarījuma priekšmetu, jo, tikai iedarbojoties uz noziedzīga nodarījuma priekšmetu, tiek aizskartas tās intereses, kuru aizsardzībai paraudzēta attiecīgā krimināltiesību norma.⁸⁹

Pantu dispozīcijās nereti ir tieša norāde uz konkrētu noziedzīga nodarījuma priekšmetu, kad kvalifikācijas procesā obligāti jākonstatē, ka vainīgais vērsies tieši pret šo priekšmetu, tādējādi apdraudot noziedzīgā nodarījuma objektu.⁹⁰

Darba autors uzskata, ka izvairīšanās no nodokļiem noziedzīga nodarījuma priekšmets ir nenomaksātie nodokļi, bet nenomaksātie nodokļi rodas no tā, kad fiziskās personas un juridisko personu atbildīgās amatpersonas (PVN deklarācijās, gada bilanču pārskatos, uzņēmuma ienākuma deklarācijās u.c.) norāda nepatiesu informāciju, slēpjot un samazinot nodokļu apmēra summas, kuras

⁸⁷ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. - 271pp.;

⁸⁸ Krastiņš U, Liholaja V, Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. – 105. lpp.;

⁸⁹ Turpat, 105. lpp.;

⁹⁰ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. - 271pp.;

vajadzētu ieskaitīt valsts vai pašvaldību budžetā, kuru rezultātā tiek apdraudētas valsts tautsaimniecības intereses.

3.3. Noziedzīga nodarījuma objektīvā puse

U. Krastiņš uzskata, ka noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse ir personas uzvedības ārējā izpausme, kas rada vai var radīt kaitīgas izmaiņas apkārtējā pasaulē.⁹¹

V. Liholaja uzskata, ka noziedzīga nodarījuma objektīvā puse ir ar likumu aizsargātā objekta apdraudējuma ārējais akts, t.i., personas uzvedības ārējā izpausme, kura noris objektīvajā pasaulē un izpaužas kaitējuma nodarīšanā šim objektam vai radot draudus nodarīt tam kaitējumu.⁹² Darba autors piekrīt V. Liholajas uzskatam, ka objektīvā puse ir objekta aizskārums gadījumā.

Objektīvās puses pazīmes tiek iedalītas pamatpazīmēs un papildpazīmēs, t.i., tādās, kuras ietvertas tikai atsevišķu noziedzīgu nodarījumu sastāvā. Savukārt objektīvās puses pamatpazīmju jeb obligāto pazīmju kopums ir atkarīgs no noziedzīga nodarījuma sastāva konstrukcijas – formāls vai materiāls noziedzīga nodarījuma sastāvs.⁹³

Ja formālu noziedzīgu nodarījumu sastāvu obligāta objektīvās puses pazīme ir tikai nodarījums, tad materiālajos sastāvos bez nodarījuma obligātas ir arī sekas un cēloņsakarība.⁹⁴

Objektīvas puses papildpazīmes ir vieta, laiks, apstākļi, veids, rīki un līdzekļi, cietušais.

Noziedzīga nodarījuma objektīvā puse var izpausties kā darbība – prettiesiska aktīva personas uzvedība vai kā bezdarbība – prettiesiska pasīva personas uzvedība.⁹⁵

Autors uzskata, ka krāpšanu var izdarīt tikai ar aktīvu darbību, kad persona vēlas ,lai iestājas konkrētas sekas, vēlas noziedzīgā ceļā iegūt savā īpašumā svešu lietu, kur darbības vērstas uz cilvēka maldināšanu un uzticības izmantošanu, bet savukārt izvairīšanās no nodokļiem, pēc autora domām var būt gan aktīva personas uzvedība - darbība, gan pasīva personas uzvedība – bezdarbība.

⁹¹ Krastiņš U, Liholaja V, Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. – 110. lpp.;

⁹² Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. - 29lpp.

⁹³ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. - 29lpp.;

⁹⁴ Turpat.;

⁹⁵ Turpat.;

Prettiesiski aktīvā darbība izpaužas tādā veidā, ka konkrētā personas darbības ir vērstas uz to, lai samazinātu un mēģinātu noslēp ar nodokli apliekamo objektu, bet savukārt, autors uzskata, ka bezdarbība šajā gadījumā izpaužas tādā veidā, ka persona zina, ka viņai ir jānomaksā ar nodokli apliekamais objekts, bet persona izvēlas būt pasīva un izvēlas nemaksāt nodokli, tās personas

Bezdarbībai kā nodarījuma izpausmei piemīt divi obligāti kritēriji:

1. Objektīvais – izpaužas tādējādi, ka persona nepilda tai uzliktos pienākumus veikt konkrētu sabiedriski nepieciešamu darbību;

2. Subjektīvais – norāda uz to, ka personai bija iespēja šādu darbību veikt.

Pienākums aktīvi rīkoties var izrietēt no likuma vai kāda cita normatīvā akta, profesijas vai dienesta funkcijām, līguma, radniecības vai citām personiskajām attiecībām.⁹⁶

Kvalificējot noziedzīgus nodarījumus pēc objektīvās puses gadījumos, kad nodarījuma sastāvs ir materiāls, līdz ar nodarījumu (darbība vai bezdarbība) jānoskaidro arī tā rezultātā iestājušās sekas – kaitējuma ar krimināllikuma izsargātām interesēm raksturs un apjoms un jāveic tā tiesiskais novērtējums. Kaitīguma pakāpes sekas var būt gan pamatsastāva, gan kvalificēta sastāva pazīme, un ir tā objektīvās puses pazīme, kas ietekmē noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju.⁹⁷

Materiālo noziedzīgo nodarījumu kvalifikācija pēc objektīvās puses nav iespējama bez cēloņsakarības (objektīvās saiknes starp prettiesisko nodarījumu un kaitīgajām sekām) konstatēšanas, lai pierādītu, ka kaitīgās sekas ir iestājušās vainīgās personas darbības vai bezdarbības rezultātā.⁹⁸

Ja likumdevējs īpaši nav norādījis uz cēloņsakarību, tās konstatēšanas nepieciešamību nosaka noziedzīgā nodarījuma sastāva ietvertās kaitīgās sekas (piemēram, citas personas nonāvēšana, svešas kustamas mantas slepena vai atklāta nolaupīšana, svešas mantas iznīcināšana vai bojāšana utt.).⁹⁹

U. Krastiņš norāda to, ka:

1. darbībai vai bezdarbībai laika ziņā jānotiek pirms kaitīgajām sekām, jo tikai tad darbība vai bezdarbība var kļūt par faktoru, kas rada reālu iespēju iestāties kaitīgajām sekām;

2. darbību vai bezdarbību atzītu par kaitīgu seku cēloni, bez tā, ka laika ziņā kaitīgās sekas sekojušas darbībai vai bezdarbībai, jākonstatē apstākļi, ka iestājušās kaitīgās sekas ir tieši šīs darbības vai bezdarbības rezultāts.

⁹⁶ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007,- 29.lpp.;

⁹⁷ Turpat, - 34.lpp.

⁹⁸ Turpat,- 40.lpp.;

⁹⁹ Turpat, – 41.lpp.;

Autors secina, ka, lai iestātos kaitīgas sekas jānotiek kādai darbībai vai bezdarbībai no personas puses.

3.4.Noziedzīga nodarījuma subjekts

Noziedzīga nodarījuma subjekts ir prettiesisko darbību izdarījusī vai bezdarbību pieļāvusī fiziska un pieskaitāma persona, kas uz nodarījuma izdarīšanas dienu ir sasniegusi KL paredzēto vecumu, un līdz ar to viņu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu ir pamats saukt pie kriminālatbildības.¹⁰⁰

Pie kriminālatbildības var saukt ikvienu personu, kas izdarījusi noziedzīgu nodarījumu Latvijas teritorijā, izņemot ārvalsts diplomātiskos pārstāvjus vai citas personas, kuras saskaņā ar spēkā esošiem likumiem vai LR saistošajiem starptautiskajiem līgumiem nav pakļautas LR jurisdikcijai(KL 2.pants).¹⁰¹

Saskaņā ar KL par noziedzīga nodarījuma subjektu var būt tikai fiziska persona.¹⁰²

Juridiskas personas – iestādes, uzņēmumi un organizācijas par noziedzīga nodarījuma subjektu nevar būt. Saskaņā ar KL 12.panta pirmo daļu par noziedzīga nodarījumu juridiskās personas lietā atbild tā fiziskā persona, kura šo nodarījumu izdarījusi, rīkodamās individuāli vai kā attiecīgās juridiskās personas koleģiālās institūcijas loceklis, balstoties uz tiesībām pārstāvēt juridisko personu, darboties tās uzdevumā vai pieņemt lēmumus juridiskās personas vārdā vai īstenodama kontroli juridiskās personas ietvaros, vai būdama juridiskās personas dienestā.¹⁰³

Fiziskās personas atbildības par juridiskās personas prettiesiskajām darbībām pamatā ir fiziskās personas darbības saistība ar juridiskās personas interesēm, kuras realizē fiziskā persona, balstoties uz attiecīgu pilnvarojumu.¹⁰⁴ Tātad piemēram, ja juridiska personas vārdā kāda fiziska persona, kas konkrētajā brīdī ir atbildīga par konkrēto lietu izdara noziedzīgu nodarījumu, piemēram – krāpšanu, izvairās no nodokļu nomaksas, tad pie kriminālatbildības būs saucama šī persona.

¹⁰⁰ Krastiņš U, Liholaja V, Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. – 138 lpp.

¹⁰¹ Turpat.;

¹⁰² Turpat – 139.lpp.;

¹⁰³ Turpat – 139.lpp.;

¹⁰⁴ Turpat - 139.lpp.;

Juridiska persona par noziedzīgu nodarījuma subjektu nevar būt kaut vai tā iemesla dēļ, ka saskaņā ar KL 1.pantu pie kriminālatbildības saucama un sodāma tikai tāda persona, kura ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tas ir, kura ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarījusi šajā likumā paredzētu nodarījumu, kam ir visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes.¹⁰⁵

Vaina – tā ir vainīgās personas psihiskā attieksme pret notikušo un kā garīga darbība piemīt vienīgi cilvēkam, tas ir, fiziskai personai.¹⁰⁶

Vairākās valstīs, piemēram, Francijā (Francijas kriminālkodeksa 5.pantā ir noteikta juridiskās personas kriminālatbildība).¹⁰⁷

Salīdzinot ar Franciju, kur noteikta juridiskās personas kriminālatbildība

Latvijā tāda likumdošanas prakse nekad nav bijusi, Latvijas krimināltiesībās kriminālatbildības pamatnosacījums vienmēr ir bijusi vaina, kas ir cilvēka subjektīvās attieksmes izpausme pret viņa izdarīto prettiesisko darbību vai bezdarbību. Noziedzīga nodarījuma subjekta pamatpazīmes ir pieskaitāmība un vecums, no kura iestājas kriminālatbildība

Varam salīdzināt Latvijas KK un KL, KK 10.pants paredz nepilngadīgo atbildību, kas nosaka to, ka pie kriminālatbildības saucamas personas, kas līdz nozieguma izdarīšanai sasniegušas sešpadsmit gadu vecumu, no četrpadsmit gadiem personas varēja saukt pie kriminālatbildības par slepkavību, zādzību, laupīšanu, u.c.¹⁰⁸

Saskaņā ar pašreiz spēkā esošo KL 11.pantu, kas nosaka to, ka pie kriminālatbildības saucama fiziskā persona, kas līdz noziedzīga nodarījuma izdarīšanas dienai sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu.¹⁰⁹ Secinām, ka LR KL ir noteikts zemāks vecums no kuras iestājas kriminālatbildība visos KL paredzētajos noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā nekā KK.

Krimināltiesību teorijā izdala noziedzīga nodarījuma speciālā subjekta jēdzienu, tās ir personas, kuras var būt tikai par noteiktu noziedzīgu nodarījumu kategoriju vai noteikta veida noziedzīga nodarījuma subjekts.¹¹⁰

Noziedzīga nodarījuma subjekta kā nodarījuma sastāva nozīme ir tāda, ka tas kopā ar objektīvajām un subjektīvajām noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm raksturo prettiesisko darbību vai bezdarbību kā noziedzīga nodarījumu kopumā, tātad noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts ir

¹⁰⁵ Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2013.gada 22.aprīlī].

¹⁰⁶ Krastiņš U, Liholaja V, Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. – 140. lpp.;

¹⁰⁷ Criminal Code of the French Republic pieejams: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> [aplūkots 2013.gada 22.aprīlī.];

¹⁰⁸ Kriminālkodekss: LR likums, firma „AFS”, Rīga, 1998.;

¹⁰⁹ Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2013.gada 22.aprīlī];

¹¹⁰ Krastiņš U, Liholaja V, Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. – 140. lpp.;

nepieciešams elements, lai kādas personas darbību vai bezdarbību konstatētu nodarījuma sastāvu ar speciālo subjektu.¹¹¹ Darba autors secina, ka par noziedzīga nodarījuma Latvijā var būt tikai fiziska, pieskaitāma persona, kas nozieguma izdarīšanas brīdī ir sasniegusi noteikto vecumu ar kuru iestājas kriminālatbildība.

3.5.Noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse

Noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse ir vainīgās personas (nodarījuma subjekta) psihiskā darbība, kas tieši saistīta ar izdarīto (nodarījuma objektu un objektīvo pusi), un tā apvieno vienotā veselā personas psihiskās darbības intelektuālos un gribas procesus. Subjektīvā puse atspoguļo saistību starp personas apziņu un gribu un viņas izdarīto noziegumu., jānoskaidro personas psihiskā attieksme pret prettiesisko darbību vai bezdarbību(nodarījuma formālos sastāvos) un pret kaitīgajām sekām un cēloņsakarību starp darbību un bezdarbību un kaitīgajām sekām(nodarījuma materiālos sastāvos)¹¹²

Atbilstoši kriminālajai likumdošanai krimināltiesību teorija izdala šādas noziedzīga nodarījuma subjektīvās pazīmes: vainu, nodoma vai neuzmanības formā, motīvu un mērķi (nolūku).¹¹³

Vaina ir personas psihiskā attieksme nodoma vai neuzmanības formā pret viņas izdarīto prettiesisko darbību vai bezdarbību un ar to cēloņsakarīgi saistītajām kaitīgajām sekām.

KL atsevišķās normās nostiprinātas divas vainas formas: nodoms un neuzmanība:

Saskaņā ar KL 9.pantu, kas nosaka, ka noziedzīgais nodarījums atzīstams par izdarītu ar nodomu (tīši), ja persona, kas to izdarījusi, ir paredzējusi nodarījuma sekas un vēlējusies tās (tiešs nodoms) vai, kaut arī šīs sekas nav vēlējusies, tomēr apzināti pieļāvusi to iestāšanos (netiešs nodoms), savukārt KL 10.pants nosaka, ka noziedzīgais nodarījums atzīstams par izdarītu aiz neuzmanības, ja persona, kas to izdarījusi, ir paredzējusi savas darbības vai bezdarbības seku iestāšanās iespēju, tomēr vieglprātīgi paļāvusies, ka tās varēs novērst (noziedzīga pašpaļāvība), vai arī nav paredzējusi šādu seku iestāšanās iespēju, kaut gan pēc nodarījuma konkrētajiem apstākļiem

¹¹¹ Turpat – 141.lpp.

¹¹² Krastiņš U, Liholaja V, Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. – 151. lpp.;

¹¹³ Turpat – 152.lpp.;

tai vajadzēja un tā varēja tās paredzēt (noziedzīga nevēriba), KL 10.panta otrā daļa nosaka, ka šajā likumā paredzētais nodarījums nav krimināli sodāms, ja persona neparedzēja, tai nevajadzēja un tā nevarēja paredzēt savas darbības vai bezdarbības seku iestāšanās iespēju.¹¹⁴

Kriminālatbildības pamatā ir likta vainas noteikšana, jo pie kriminālatbildības saucama un sodāma persona, kas ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

Autors saskaņā ar KL 9.pantu secina, ka noziedzīgu nodarījumu var izdarīt gan ar tiešu, gan ar netiešu nodomu.

Tiek izdalīti divi nodoma veidi atkarībā no tā, kā izpaudies gribas moments:

1. Tiešs
2. Netiešs nodoms.

Tiešs nodoms noziedzīgā nodarījumā izpaužas tādā veidā, ka persona, kas to ir izdarījusi, ir apzinājusies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredzējusi šīs darbības vai bezdarbības kaitīgās sekas un vēlējusies to iestāšanos. Darbības vai bezdarbības kaitīgumu apzināšanās nozīmē to, ka persona noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī saprot nodarījuma faktiskos apstākļus un izdarītā kaitīguma ar likumu aizsargātajām citu personu interesēm. Vainīgais saprot, ka viņa darbība vai bezdarbība ir neatļauta.¹¹⁵

Vainīgā vēlēšanās, lai viņa darbības vai bezdarbības rezultātā iestātos kaitīgās sekas, norāda uz to, ka viņš gribējis tās sasniegt, un šāda vainīgā psihiskā darbība veido tiešu nodoma gribas momentu.¹¹⁶

Noziedzīgs nodarījums atzīstams par izdarītu ar netiešu nodomu, ja persona, kas to izdarījusi, ir apzinājusies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredzējusi kaitīgās sekas un, kaut arī tā nav vēlējusies, tomēr apzināti pieļāvusi šo seku iestāšanos. Nevēlēšanās, lai netieša nodoma gadījumā iestātos kaitīgā sekas, izpaužas divos veidos: kā apzināta kaitīgo seku pieļaušana vai kā vienaldzīga attieksme pret to iestāšanos.¹¹⁷

Darba autors secina, ka noziedzīgu nodarījumu var izdarīt ar tiešu nodomu un netiešu nodomu

¹¹⁴ Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2013.gada 22.aprīlī].

¹¹⁵ Krastiņš U, Liholaja V, Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. – 161. lpp.;

¹¹⁶ Turpat. – 162.lpp.;

¹¹⁷ Turpat. - 163.lpp.

4. KRĀPŠANAS UN IZVAIRĪŠANĀS NO NODOKĻU NOMAKSAS GADĪJUMI TIESU PRAKSĒ

Krāpšanas objekts ir cietušā mantiskās intereses. Noziedzīga nodarījuma priekšmets var būt kā manta, tā arī tiesības uz mantu. Noziedzīga nodarījuma priekšmets var būt arī samaksa, ko kāds, vēlēdamies iegūt īpašumu, par to samaksā. Krāpšana, atbilstoši Krimināllikuma 177.panta pirmās daļas dispozīcijai, var tikt izdarīta viltus ceļā vai ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos. Tā ietekmē mantas īpašnieks vai cita persona, vai pilnvarota valsts institūcija nodod īpašumu vai tiesības uz to citai personai vai arī neliek šķēršļus šī īpašuma izņemšanai (atsavināšanai) vai tiesību iegūšanai uz to citām personām. Pēc Senāta ieskata, krāpšana kā svešas mantas vai tiesību uz šādu mantu iegūšana viltus ceļā var izpausties, paziņojot apzināti nepatiesas, patiesībai neatbilstošas ziņas vai noklusējot patiesus faktus. Krāpšana var izpausties arī apzinātās darbībās, kuras vērstas uz mantas īpašnieka vai citas personas maldināšanu. Apzināti nepatiesas ziņas, kas tiek sniegtas pie krāpšanas, vai arī kuras tiek noklusētas, var attiekties uz jebkuriem apstākļiem, to vidū uz juridiskiem faktiem un notikumiem, kvalitāti, īpašuma vērtību, uz vainīgā personību, viņa pilnvarām un nodomiem. Savukārt krāpšana, ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos, ietver sevī mantas īpašnieka vai citas personas, kura ir pilnvarota pieņemt lēmumu par šī īpašuma nodošanu trešajām personām, uzticēšanās izmantošanu mantkārīgā nolūkā. Uzticēšanās ļaunprātīga izmantošana ir gadījumos, kad vainīgais cietušā vai citas personas, kuras lēmums ir būtisks darījuma veikšanai, uzticēšanos izmanto pretēji viņu interesēm, lai nelikumīgi iegūtu viņu mantu vai tiesības uz to. Uzticēšanās, kas ir viena no krāpšanas veida pamatpazīmēm, saskatāma civiltiesiskos darījumos, kas balstās uz savstarpēju darījuma dalībnieku uzticību, kad viena puse, rīkojoties godprātīgi, sagaida adekvātas darbības no otra darījuma dalībnieka. Uzticēšanās attiecības starp cietušo un vainīgo raksturo cietušā pārliecība par abpusēju godīgumu un patiesīgumu savstarpējos darījumos.¹¹⁸

Starp pazīmēm, kas raksturo krāpšanas kā noziedzīga nodarījuma subjektu un subjektīvo pusi, norādāms, ka nodoms prettiesiski iegūt svešu mantu savā valdījumā vainīgajai personai rodas pirms tam, kad manta nonākusi pie šīs personas, vai mantas saņemšanas brīdī, un viltus, uzticēšanās tiek izmantots kā mantas prettiesiskas iegūšanas veids. Krāpšanas gadījumā svešas mantas saņemšanas brīdī vainīgā persona jau zina, ka saņemto mantu neatgriezīs cietušajam, un tādā veidā izpaužas uzticības ļaunprātīga izmantošana. Vienošanās starp cietušo un vainīgo personu par mantas nodošanu

¹¹⁸ LR AT Senāta Krimināllietu departamenta 2008.gada 4.novembra LĒMUMS Lietā SKK 405/2008(Krimināllieta 11517004206) pieejams : www.at.gov.lv/files/archive/department2/2007/2008/skk%20405_8_g1.doc [aplūkots 2013.gada 27.aprīlī].

nākotnē nenozīmē to, ka manta jau ir uzticēta vainīgajai personai vai manta jau atrodas vainīgās personas pārziņā. Tā ir uzticības izrādīšana vainīgajai personai, kura turpmāk šo uzticību var izmantot ļaunprātīgi.¹¹⁹

Persona atzīstama par vainīgu krāpšanas izdarīšanā, ja viņa nodarījumā ir konstatētas visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes. Gan apsūdzībā, gan arī tiesas spriedumā precīzi jānorāda, kādas intereses tika apdraudētas ar konkrētu noziedzīgu nodarījumu (noziedzīga nodarījuma objekts), kā krāpšana tika izdarīta, un kādus zaudējumus tā radīja (noziedzīga nodarījuma objektīvā puse), kāda ir bijusi personas psihiskā attieksme pret veikto darbību (tiešs nodoms, nolūks izkrāpt mantu vai tiesības uz mantu), kā arī noziedzīga nodarījuma subjekta (fiziska pieskaitāma 14 gadu vecumu sasniegusi persona) esamība.¹²⁰

Saskaņā ar KL 177.panta pirmo daļu atbilstoši noziedzīga nodarījuma sastāva **objektīvās puses** pazīmēm krāpšana izpaužas kā svešas mantas vai tiesību uz šādu mantu iegūšanu, ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos vai ar viltu (mazāk smags noziegums).¹²¹

KL 177.panta otrajā daļā paredzēta krāpšana, ja tā izdarīta atkārtoti vai ja to ir izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās(smags noziegums), bet šā panta trešajā daļā – krāpšana, ja tā izdarīta lielā apmērā vai ja to izdarījusi organizēta grupa, vai ja tā izdarīta, iegūstot narkotiskās, psihotropās, stipri iedarbīgās, indīgās vai radioaktīvās vielas, sprāgstvielas, šaujammieročus vai munīciju (sevišķi smags noziegums).¹²²

Krāpšana, kas izdarīta atkārtoti, ja pirms tam persona jau bijusi izdarījusi tādu pašu nodarījumu vai zādzību, krāpšanu, laupīšanu, bandītismu vai KL 178., 180., vai 228., panta trešajā daļā paredzētu noziedzīgu nodarījumu neatkarīgi no tā, vai viņa agrāk ir vai nav bijusi sodīta par šiem nodarījumiem, ja vien nav iestājies kriminālatbildības noilgums, sodāmība dzēsta vai noņemta likumā noteiktajā kārtībā, ja viņa par tādiem nodarījumiem bijusi sodīta (KL 181.pants).¹²³

Par krāpšanas priekšmetu var būt jebkāda manta (lieta). Tomēr viltotajam priekšmetam jābūt līdzīgam pēc sava izskata un īpašībām ar īsteno priekšmetu.¹²⁴

¹¹⁹ LR AT Senāta Krimināllietu departamenta 2011.gada 29.septembra lēmums Lietā SKK – 504/2011 Krimināllieta Nr. 11819001603, pieejams - www.at.gov.lv/files/archive/department2/2011/skk%20504j.doc [aplūkots 2013.gada 27.aprīlī.];

¹²⁰ LR Augstākās tiesas tiesu prakse lietās par krāpšanu 2008/2009. Pieejams tiešsaistē:

www.at.gov.lv/files/docs/summaries/2009/tp_krapsana.doc [aplūkots 2013.gada 15.aprīlī];

¹²¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 392..lpp.;

¹²² Turpat – 393.lpp.;

¹²³ Turpat – 393. – 394.lpp.

¹²⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 392..lpp.;

LR AT Senāta Krimināllietu departaments izskatot kasācijas sūdzību 2012.gada 20.decembrī lietā Nr. 11095110006 nolēma, ka LR AT Krimināllietu tiesas palātas 20112.gada 5.oktobra spriedumu atcelt un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas instancē.

Ar Rīgas apgabaltiesas 2009.gada 14.aprīļa spriedumu D.B. atzīt par vainīgu KL 275.panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīt ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu un 6 mēnešiem. Apsūdzībā pēc KL 177.panta trešās daļas D.B. atzīta par nevainīgu un attaisnota.

Pamatojoties uz to, ka D.B. personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās ar izmeklēšanā nenoskaidrotām personām, sadalot lomas, vienojās par Ls 70 950 izkrāpšanu no A/S „Parex banka” klientes Z.A. konta, Ls 36 200 no minētā konta pārskaitot uz biedrības fonda „International Social Economical and Cultural Fund” kontu, bet uz Ls 34 750 uz A.Š. kontu, lai vēlāk naudu no kontiem noņemtu, savstarpēji sadalītu un izmantotu savām vajadzībām. D.B. 2006.gadā 26.aprīlī ieradās A/S „Parex banka”, izmantojot to, ka filiāles klientu apkalpošanas speciāliste O.G. pildot savus dienesta pienākumus, rīkojas nolaidīgi, uzdevās par konta īpašnieci Z.A., norādot, ka viņas agrākais uzvārds bijis S.. D.B. uzrādīja nenoskaidrotos apstākļos iegūtus personas apliecinājumus – vadītāja apliecību uz Z.S. vārdā, un nolūkā maksimāli atvieglot krāpšanas izdarīšanu palūdza bankas darbiniecei aizpildīt maksājumu uzdevumus par naudas pārskaitīšanu. Rīkojoties nolaidīgi O.G. pēc D.B. lūguma aizpildīja bankas maksājuma uzdevumus par Ls 36 200 pārskaitīšanu no Z.A. konta uz biedrības „International Social Economical and Cultural Fund” ar maksājuma mērķi – remontdarbi un par pārskaitīšanu uz A.Š. kontu 34 750 Ls ar maksājuma mērķi remontdarbi. D.B. atdarinot Z.A. parakstu, parakstījās kā Z.S., tādējādi viltojot dokumentu, kas piešķir tiesības. Izmantojot šo viltoto dokumentu, no Z.A. tika izkrāpti naudas līdzekļi Ls 70 950, tas ir liels apmērs un tika nodarīts materiāls kaitējums.¹²⁵

Autors nepiekrīt Rīgas apgabaltiesas spriedumam, ka D.B. ir attaisnojama apsūdzībā pēc KL 177.panta trešās daļas, jo no lietas materiāliem saskatāma krāpšana, jo D.B. maldināja bankas klientu apkalpošanas speciālisti uzdodoties par citu personu kā rezultātā bankas darbiniece, kurai bija tiesības pieņemt attiecīgo lēmumu par naudas pārskaitīšanu uz attiecīgajiem kontiem, kurus norādīja D.B. veica naudas pārskaitījumus, tādā veidā D.B. ar viltu ieguva Z.A. naudas līdzekļus lielā apmērā izkrāpjot tos no Z.A. bankas konta.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2012.gada 7.marta spriedumu V.O. atzīts par nevainīgu apsūdzībās pēc KL 177.panta pirmās daļas, 20.panta trešās daļas un 318.panta pirmās daļas attaisnots.

¹²⁵ Rīgas apgabaltiesas 2009.gada 14.aprīļa spriedums krimināllietā Nr. 11095110006.

Noziedzīgs nodarījums izdarīts šādos apstākļos: 2005.gada 16.jūnijā V.O. vadot automašīnu Jaguar Sovereign izraisīja ceļu satiksmes negadījumu, kā rezultātā tika bojāts transportlīdzeklis. V.O. par negadījumu neziņoja policijai, jo negadījumā bija iesaistīts viņa transportlīdzeklis un cilvēki nebija cietuši. V.O. transportlīdzeklis bija apdrošināts A/S „Baltijas apdrošināšanas nams”. Saskaņā ar apdrošināšanas līgumu apdrošināšana atlīdzība tiek izmaksāta, ja par notikušo ceļu satiksmes negadījumu ir paziņots ceļu policijai. Lai īstenotu savu mantkārīgo nolūku apdrošināšanas atlīdzības saņemšanā, maldinot apdrošināšanas iestādi par ceļu satiksmes negadījuma patiesajiem apstākļiem un vietu V.O. nolēma izmantot Rīgas rajona policijas pārvaldes Kārtības policijas 3.biroja darbinieka A.R., kurš laikā no 2001.gada novembra līdz 2003.gada aprīlim bija policijas darbinieka palīga V.O. darba vadītājs, palīdzību. 2005.gada jūnijā V.O. piezvanīja policijas darbiniekam A.R. ar lūgumu sniegt palīdzību, lai A.R. sastāda apskates protokolu, lai rastos pamats pieprasīt apdrošināšanas atlīdzību. A.R. pildot savus dienesta pienākumus sazvanoties ar V.O. satikās un konstatēja bojājumus un ieteica V.O. atgriezties vietā, kur noticis ceļa satiksmes negadījums un paziņot par to ceļu policijai, apzinoties, ka vēlāk šāda nepatiesa protokola sastādīšana kalpos V.O. interesēs. A.P. un V.O. vienojās par vietu, kur varētu notikt šis ceļu satiksmes negadījums, vienojās par tādu notikuma vietu, kur A.P. tajā pašā dienā pildīja savus dienesta pienākumus, proti, patrulēšanas maršruts bija tas posms kur V.O. ar A.P. vienojās, kur notiks nepatiesais ceļu satiksmes negadījums. V.O. īstenojot savu noziedzīgo nodarījumu tajā pašā dienā ieradās izdomātajā notikumu vietā, izsauca ceļu policiju, uz negadījuma vietu tika izsaukti tuvāk esošie ceļu policijas inspektori A.R. ar kolēģi. Notikuma vietā tika sastādīts negadījuma apskates protokols. V.O. realizējot savu mantkārīgo nolūku apdrošināšanas A/S „Baltijas apdrošināšanas nams” iesniedza iesniegumu, kurā norādīja nepatiesas ziņas par 2005.gada 16.jūnijā it kā notikušos ceļu satiksmes negadījumu un apdrošināšanas gadījumu iestāšanos. Apdrošinātājs uzticoties V.O. sniegtajām ziņām un transportlīdzekļu bojājumu aprēķinam, 2005.gada 12.septembrī, saskaņā ar 2005.gada 25.jūlija rēķinu izmaksāja V.O. apdrošināšanas atlīdzību Ls 2959,30, sakarā ar apdrošināšanas atlīdzības apdrošināšanu tika radīts mantisks zaudējums Ls 2959,30 apmērā.¹²⁶

Autors nepiekrīt Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas attaisnojošam spriedumam šajā konkrētajā lietā, jo V.O. darbības ir jākvalificē kā krāpšana, jo ir visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes, lai taisītu notiesājošu spriedumu pret V.O. saskaņā ar KL 177.panta 1.daļu. V.O. iesniedzot A/S „Baltijas apdrošināšanas nams” nepatiesu ceļu satiksmes negadījuma protokolu un rēķinu par

¹²⁶ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2012.gada 7.marta spriedums krimināllietā Nr.12507001207.

2959,30 Ls. Krāpšana izdarīta ar viltu V.O. iesniedzot nepatiesas ziņas par notikušos ceļu satiksmes negadījumu tādējādi maldinot apdrošināšanas uzņēmumu, lai saņemtu apdrošināšanas kompensāciju. Kaitīgās sekas izpaužas tā, ka vainīgā persona prettiesiski iegūst svešas tiesības vai svešu mantu.

Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģija 2010.gadā 26.marta spriedumu lietā Nr.11518022307 R.K. atzīts par vainīgu KL 177.panta trešās daļā (2008.gada 12.janvāra likuma redakcijā), atzīts par vainīgu saskaņā ar KL 179.panta trešo daļu.

Ar pirmās instances tiesas spriedumu R.K. atzīts par vainīgu paredzētajā noziedzīgā nodarījumā par to, ka atkārtoti, ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos un ar viltu, ieguva svešu mantu lielā apmērā. Nodarījums izdarīts šādos apstākļos 2005.gadā R.K. tika pieņemts darbā SIA „Skandi Auto” par pārdevēju. 2007.gadā SIA „Skandi Auto” ieguva savā īpašumā Mitsubishi Pajero Wagon. 2007.gadā R.K. radās noziedzīgs nodoms, ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos, iegūt minēto automašīnu savā īpašumā, tās tālākai pārdošanai. R.K. apzinoties, ka savu vienošanās daļu neizpildīs vērsās pie SIA „Skandi Auto” vecākā pārdevēja J.K., ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos pārliecināja viņu nodot minēto auto viņa īpašumā apsolut, ka norēķināsies par tā pirkšanu vēlāk R.K. iegūstot šo automašīnu savā īpašumā tālāk to pārdeva SIA „Hipolīzings” par naudas summu Ls 19 332,50 un iegūto naudu iztērēja savām vajadzībām, bet ar SIA „Skandi Auto” nenorēķinājās. R.K. šādas pašas līdzvērtīgas darbības izdarīja ar vairākām automašīnām, tādēļ atkārtoti, ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos un ar viltu, ieguva svešas mantas lielā apmērā.¹²⁷

LR AT Senāta Krimināllietu departaments izskatot kasācijas sūdzību 2012.gada 20.decembrī krimināllietā Nr. 11518022307 nolēma, ka LR AT Krimināllietu tiesas palātas 2012.gada 28.jūnija spriedumu atcelt daļā par apsūdzētajam R.K. noteikto papildsoda – mantas konfiskācijas, atcelt šajā daļā spriedumu un nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Pārējā daļā apelācijas instances tiesas spriedumu atstāt negrozītu, bet apsūdzētā R.K. kasācijas sūdzību noraidīt.¹²⁸

Autors secina to, ka šajā krimināllietā gan pirmā instance, gan apelācijas instances taisīja notiesājošus spriedumus pret R.K. nebija nekādu šaubu, ka R.K. izmantojot ļaunprātīgi uzticēšanos un ar viltu izkrāpa vairākkārtēji no SIA „Skandi Auto” automašīnas kā rezultātā cietušajam tika nodarīti zaudējumi lielā apmērā.

Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģija 2009.gada 9.novembra spriedumu krimināllietā Nr.01410059003 N.Ņ. atzīta par vainīgu KL 177.panta trešās daļā paredzētā noziedzīgā nodarījumā un sodīta ar naudas sodu 20 minimālo mēnešalgu apmērā, tas ir, Ls 3600. Apelācijas

¹²⁷ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģija 2010.gadā 26.marta spriedumu krimināllietā Nr.11518022307;

¹²⁸ LR AT Senāta Krimināllietu departamenta lēmums 2012.gada 20.decembrī krimināllietā Nr. 11518022307.

instance AT Kriminālietu tiesu palātas 2012.gada 11.septembra spriedumu Rīgas apgabaltiesas 2009.gada 9.novembra spriedumu atcelt daļā par N.Ņ. atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc KL 177.panta trešās daļas. N.Ņ. atzīta par vainīgu KL 15.panta trešajā daļā un KL 177.panta trešajā daļā (likuma redakcijā līdz 2007.gada 13.decembrim) paredzētajā noziedzīgā nodarījumā un sodīta ar naudas sodu 15 minimālo mēnešalgu apmērā, tas ir, Ls 3000. Ar apelācijas instances tiesas spriedumu N.Ņ. atzīta par vainīgu un sodīta par to, ka ar viltu izdarīja sagatavošanos iegūt svešu mantu lielā apmērā. Lietas apstākļi tādi, ka R.O. bija nonākusi materiālās grūtībās, persona vēlējās aizņemties naudu parādsaistību segšanai un vērsās SIA „Bako Kredīts”, kuras direktors ar paraksta tiesībām bija N.Ņ. N.Ņ. piedāvāja iespēju noformēt kredītīgumu ieķīlājot R.O. dzīvokli. R.O. pārdomāja un nevēlējās saņemt kredītu pret nekustamā īpašuma ieķīlāšanu par to paziņodama N.Ņ. Zinot, ka R.O. ir atteikusies no tālākās sadarbības un aizdevumu bankā neņems, N.Ņ. nolēma ar viltu iegūt R.O. mantu lielā apmērā. N.Ņ. sastādīja līgumu, kur it kā šī persona ir aizdevusi R.O. 6200,00 ASV dolārus. Aizdevuma līgumā bija noteikts, ka N.Ņ. ir aizdevis R.O. naudas līdzekļus un, ka līgumu nepildīšanas gadījumā vērsīs piedziņu uz R.O. nekustamo īpašumu, noteikts līgumsods un, ka lietu izskatīs Rīgas Starptautiskā šķīrējtiesa. N.Ņ. noalgoja A.T. un J.T. „lai dabūtu no R.O. parakstu uz aizdevuma līguma, ko R.O. arī izdarīja. Pamatojoties uz aizdevuma līguma 2003.gadā Rīgas Starptautiskā šķīrējtiesa nosprieda no R.O. piedzīt par labu N.Ņ. Ls 7633,09, dodot tiesības vērst piedziņu uz R.O. mantu – naudas līdzekļiem, kustamo un nekustamo īpašumu, tādā veidā N.Ņ. veica sagatavošanos ar viltu iegūt R.O. mantu Ls 7644,09 vērtībā, kas 2003.gadā skaitījās liels apmērs.¹²⁹

LR AT Senāta Kriminālietu departaments izskatot kasācijas sūdzību 2013.gada 19.februārī krimināllietā Nr.01410059003 nolēma grozīt AT krimināllietu 2012.gada 11.septembra spriedumu daļā par noziedzīga nodarījuma sodu, noteica soda samazinājumu no 15 minimālajām mēnešalgām līdz 12 minimālajām mēnešalgām, tas ir, Ls 2400 apmērā.¹³⁰

Saskaņā ar LR AT Senāta Kriminālietu departaments izskatot kasācijas sūdzību 2013.gada 5.februārī krimināllietā Nr.11088206205 nolēma, ka AT Kriminālietu tiesu palātas 2012.gada 23.aprīļa spriedumu atstāt negrozītu, bet notiesātā J.P. uzdevumā iesniegto advokāta U.L. pieteikumu noraidīt.¹³¹

Autors secina to, ka LR AT Senāta Kriminālietu departaments izskatot kasācijas sūdzības lielākajā daļā AT Kriminālietu tiesu palātas spriedumus atstāj negrozītus un notiesātā kasācijas sūdzības noraida.

¹²⁹ AT Kriminālietu tiesu palātas 2012.gada 11.septembra spriedumu krimināllietā Nr. 01410059003;

¹³⁰ LR AT Senāta Kriminālietu departamenta lēmums 2013.gada 19.februārī krimināllietā Nr. 01410059003.

¹³¹ LR AT Senāta Kriminālietu departamenta lēmums 2013.gada 5.februārī krimināllietā Nr.11088206205;

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2009.gada 6.marta spriedumu krimināllietā Nr.1518008500 J.S. atzīts par vainīgu apsūdzībās pēc KL 275.panta otrās daļas, KL 314.panta otrās daļas, KL 191.panta otrās daļas, KL 218.panta otrās daļas par to, ka J.S. atkārtoti izgatavoja viltotus zīmogus un izmantoja viltotu zīmogu, atkārtoti un personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās viltoja dokumentus, kas piešķir tiesības, atkārtoti izmantoja viltotus dokumentus, kas piešķir tiesības, ar savām darbībām radot būtisku kaitējumu pārvaldības kārtībai, bet J.K. personu grupā viltoja dokumentus, kas piešķir tiesības, ar savām darbībām radot būtisku kaitējumu pārvaldības kārtībai. *J.S. būdams faktiskais SIA „Alkohols” vadītājs laika posmā no 2000.gada 1.jūnija līdz 2000.gada 10.augustam, izmantojot fiktīvi pārreģistrētas firmas – SIA „Alkohols” – reģistrācijas dokumentus, zīmogu un pavadzīmes, veica ar PVN apliekamos darījumus un guva ienākumus. J.S. izņēma no SIA „Alkohols” konta kopsummā Ls 144660,00, kur šos naudas līdzekļus ir ieskaitījis vairākos citos fiktīvi veidotos uzņēmumu kontos. Saskaņā ar LR likumu „Par nodokļiem un nodevām” 15.pantu, ka nodokļu maksātājam bija pienākums „aprēķināt maksājamo nodokļu summas, noteiktā termiņā un pilnā apmērā nomaksāt nodokļus, deklarēt taksācijas perioda ienākumus un citus apliekamos nodokļus, neveica grāmatvedības uzskaiti par SIA „Alkohols” veiktajiem darījumiem, neveica nodokļu aprēķinu, neiesniedza noteiktā termiņā VID atskaites par veiktajiem darījumiem un ienākumiem, tādējādi izvairījās no PVN nodokļu nomaksas Ls 22095,79 apmērā, nodarot zaudējumus valstij lielā apmērā.”¹³²*

Latvijas tiesās krimināllietās par noziedzīgiem nodarījumiem, kas vērsti pret valsts interesēm valsts ieņēmumu jomā, izveidojusies nevienveidīga prakse, proti, dažādās tiesās vienas un tās pašas darbības ar līdzīgiem faktiskajiem apstākļiem tiek kvalificētas atšķirīgi pēc dažādiem Krimināllikuma pantiem.¹³³

Mg.iur. L.Dundure uzskata, ka aizsākusies nevienveidīga prakse krimināllietās par krāpšanu vai izvairīšanos no nodokļiem, aizsākums nevienveidīgajai tiesu praksei meklējams Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009. gada 30. jūnija lēmumā lietā Nr. SKK-248/2009,¹³⁴ izskatot kasācijas kārtībā pārsūdzētu spriedumu¹³⁵ kriminālprocesā Nr. 15830303207.¹³⁶

¹³² Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2009.gada 6.marta spriedumu krimināllietā Nr.1518008500 ;

¹³³ Krāpšana vai tomēr izvairīšanās no nodokļu nomaksas Mg.iur. Dundure Leila pieejams tiešsaistē:

<http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=254653>.

¹³⁴ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmums par kasācijas protesta izskatīšanu lietā Nr. SKK-248/2009, krimināllietā Nr. 15830303207., 30.06.2009.;

¹³⁵ Kurzemes apgabaltiesas Krimināllietu kolēģijas spriedums par krimināllietas Nr. 15830303207 izskatīšanu apelācijas kārtībā, 12.03.2009.;

¹³⁶ Krāpšana vai tomēr izvairīšanās no nodokļu nomaksas Mg.iur. Dundure Leila pieejams tiešsaistē:

<http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=254653>;

Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2011.gada 2.maijā, izskatot lietas Nr.15830110409 materiālus, tiesa atzina N.J. par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts pēc KL 207.panta otrajā daļā un KL 218.panta otrajā daļā noteiktā. Tiesa konstatēja, ka fiziskā persona N.J. 2005. – 2006.gadam nodarbojusies ar kapitāla daļu tirdzniecību, tādējādi N.J. guva peļņu, bet atteicās reģistrēt savu saimniecisko darbību iesniedzot VID deklarāciju par peļņas pieaugumu sakarā ar kapitāla pārdošanu kā to nosaka LR likumi, tādējādi N.J. izvairījies no nodokļu nomaksas lielā apmērā neiesniedzot gada ienākumu deklarācijas VID. N.J. ar savām noziedzīgo nodarījumu ir kaitējis valsts tautsaimniecības interesēm valsts ieņēmumu sfērā, nodarot zaudējumus lielā apmērā nenomaksājot nodokļus valsts budžetā.¹³⁷

Autors uzskata, ka noziedzīga nodarījuma objektīvā puse izpaudusies kā neregistrētas saimnieciskas darbības veikšana, kad N.J. reģistrēja uz sava vārda desmitiem uzņēmumu, tad vēlāk tos pārdodams un iegūstot sev peļņu neiesniedza VID deklarāciju par kapitāla pieaugumu saskaņā LR likumiem. Šādas N.J. darbības kvalificējas kā izvairīšanās no nodokļiem, no gūtajiem ienākumiem nenomaksājot nodokļus nodarot valstij zaudējumus lielā apmērā, atbilst krimināltiesību teorijām.

Izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas notiek, ja persona bez attaisnojošiem iemesliem noteiktā termiņā neizdara maksājumus, ja notikusi peļņas vai ar nodokli apliekamo objektu slēpšana vai samazināšana (daļēja noslēpšana), ja nodokļu vai nodevu maksātājs deklarācijās vai nodokļu aprēķinos noslēpj vai samazina nodokļu bāzi (ar nodokli apliekamo objektu) un no tās aprēķināto nodokļu summu.¹³⁸

LR AT Senāta Krimināllietu departamenta 2005.gada 9.augusta lēmums lietā Nr. SKK-272, kur Senāts izdarīja šādu secinājumu: „*Krimināllikuma 218.panta nosaukums „Izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas” ļauj secināt, ka šī nozieguma sastāvs aptver ne tikai tiešu izvairīšanos no aprēķināto nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas, bet arī ar nodokli apliekamo objektu slēpšanu vai samazināšanu*”.¹³⁹

Valmieras rajona tiesas 2010.gada 22.aprīļa krimināllietā Nr.15830501709, J.K. atzina par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā pēc KL 218.panta otrās daļas un KL 217.panta otrās daļas. *J.K. būdams uzņēmuma vienīgā amatpersona ar paraksta tiesībā grāmatvedībā iesniedza viltotus dokumentus par nenotikušiem uzņēmuma darījumiem. J.K. VID iesniedza un parakstīja nepatiesas ziņas saturošus dokumentus par SIA „VA PRO” PVN deklarācijas par laika posmu no 2008.-*

¹³⁷ Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa 2011. gada 2.maija lieta Nr. 15830110409.;

¹³⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 493.lpp.

¹³⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2005. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 120.-126.lpp.;

2009.gada periodam, kurā priekšnodoklis no budžeta nelikumīgi atskaitīti kopā Ls 154360,75 par nenotikušiem darījumiem. Iesniedzot PVN deklarāciju par 2009.gada janvāri J.K. samazinājis ar nodokli apliekamo darījumu vērtību kopā par Ls 16662,20, aprēķinātais nodoklis 3499,15, ar šādām noziedzīgajām darbībām J.K. izvairījies no PVN Ls 157859,90 UIN Ls 124159,20 nomaksas kopā Ls 282019,10, nodarot valstij zaudējumus lielā apmērā. J.K. ar šādām darbībām veica izvairīšanos no nodokļu nomaksas un citu ar nodokli apliekamo objektu slēpšanu un samazināšanu nodarot zaudējumus valstij lielā apmērā. Noziedzīgs nodarījums kvalificējams kā mazāk smags noziegums, kas paredzēts KL 218.panta otrajā daļā. J.K. viltojot grāmatvedības dokumentus izdarīja mazāk smagu noziegumu, kas paredzēts KL 217.panta otrajā daļā.¹⁴⁰

Autors secina, ka tiesa J.K. darbības kvalificējusi pēc KL 217.panta otrās daļas un 218.panta otrās daļas kā ideālo kopību, jo J.K. izdarījusi vienu noziedzīgu nodarījumu, bet J.K. noziedzīgu nodarījumu var kvalificēt pēc vairākām sastāva pazīmēm. Tiesa uzskata, ka nozieguma objektīvo pusi veido noziedzīgas darbības, kad J.K. viltoja dokumentus un iesniedza tos VID norādot deklarācijās nepatiesu informāciju par it kā notikušiem darījumiem, kuri faktiski nenotika, tādējādi maldinot VID par J.K. iesniegto ziņu patiesīgumu. J.K. norādīja tādas naudas summas, lai veidotos nodokļu pārmaksa un šī persona varētu atgūt samaksāto priekšnodokli, J.K. ar savām nelikumīgām darbībām iesniedzot VID nepatiesu informāciju ieguva sev tiesības atprasīt no valsts budžeta it kā pārmaksātos nodokļus. Autoram izvērtējot visus apstākļus uz ko balstīts spriedums, uzskata, ka tiesa nepareizi kvalificējusi šo noziedzīgo nodarījumu, jo J.K. darbības, acīmredzami, saskatāmas krāpšanas pazīmes. J.K. ar viltu paziņoja nepatiesu informāciju un noslēpa faktus, kurus vajadzēja paziņot VID, tādējādi iegūstot naudas līdzekļus, kuri tika pārskaitīti uz J.K. uzņēmuma kontu par it kā pārmaksātajiem nodokļiem. J.K. ar savām darbībām izkrāpa no valsts naudas līdzekļus lielā apmērā – kaitīgās sekas, iesniedzot nepatiesu informāciju VID un viltojot grāmatvedības dokumentus maldinot VID par it kā notikušajiem darījumiem, kuri patiesībā nebija notikuši.

Saskaņā ar likumu „Par nodokļiem un nodevām” par nodokļu deklarāciju tiek uzskatīta nodokļu administrācijai iesniedzamā nodokļu maksātāja nodokļa deklarācija (arī tās pielikumi), pārskats, nodokļa aprēķins, ziņojums vai paziņojums, kurā norādāmi budžetā maksājamie nodokļi un no budžeta atmaksājamās nodokļu summas. Šis dokuments uzskatāms par vienu no svarīgākiem instrumentiem, kas palīdz nodokļu administrācijai kontrolēt fizisko un juridisko personu, nomaksātos nodokļus un vienlaicīgi konstatēt pārkāpumus minētajās darbībās.¹⁴¹

¹⁴⁰ Valmieras rajona tiesa 2010.gada 22.aprīļa lietā Nr. 15830501709.

¹⁴¹ Likums „Par nodokļiem un nodevām”: Latvijas Republikas 1995.gada 18.februāra likums;

Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu tiesu kolēģija 2010.gadā 24.novembrī krimināllietā Nr.1583011378 I.S. atzina par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredz atbildību pēc KL 218.panta otrās daļas. Pamatojoties uz to, ka I.S. no vairākiem SIA atvērtiem kontiem pārskaitīja uz savu bankas kontu A/S norēķina kontu Ls 32373,00 apmērā. Šī pārskaitītā naudas summa bija apliekama ar IIN, naudas summu I.S. izlietoja pēc savām vajadzībām, tādējādi izvairoties no IIN nodokļu nomaksas Ls 8093,25 apmērā, kas ir liels apmērs. LR likums „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” noteikumiem, *I.S. noteiktā laika periodā vajadzēja iesniegt VID ienākuma deklarāciju par konkrēto ienākuma gūšanas periodu, slēpa apliekamo objektu un izvairījās no IIN nomaksas Ls 8093,25, šādām noziedzīgajām darbībām I.S. valstij nodarīja zaudējumus lielā apmērā, I.S. iesniedza VID deklarācijas par mazākiem naudas līdzekļiem, bet I.S. rīcībā patiesībā bija daudz lielāki naudas līdzekļi nekā viņa norādīja VID iesniedzot deklarācijas.*¹⁴²

Vēl viena lieta, kur Limbažu rajona tiesa 2011.gada 28.martā lietā Nr.1583050909 atzina par vainīgu E.E. noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts KL20.panta 2.daļā, KL 218.panta 2.daļā un KL 275.panta 2.daļā, kā arī atzina par vainīgu K.Z. noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts KL 20.panta 4.daļā, KL 218.panta2.daļā un KL 275.panta 2.daļā. *E.E. būdams pilnvarota persona, nolūkā veikt noziedzīgas darbības, kas vērstas uz z/s „D” izvairīšanos no PVN nomaksas, vienojās ar SIA „S” valdes priekšsēdētāju K.Z., noformēja fiktīvus darījumu apliecināšanas dokumentus, un tieši – K.Z. SIA „S” vārdā izrakstīja un parakstīja preču pavadzīmes par faktiski nenotikušiem darījumiem. Faktiski nenotikušos darījumus E.E. atspoguļoja z/s „D” iesniegtajā PVN deklarācijā, iekļaujot to priekšnodoklī.*

Tātad iepriekš minētās lietas noziedzīgais nodarījums tika kvalificēts pēc KL20.panta 2.daļas, KL 218.panta 2.daļas un KL 275.panta 2.daļas. Noziedzīga nodarījuma objektīvo pusi, pēc tiesas viedokļa, veido darbība jeb viltotu dokumentu par faktiski nenotikušiem (fiktīviem) darījumiem noformēšana un VID PVN deklarācijas iesniegšana, apzinādamies, ka deklarācijās atspoguļotie darījumi faktiski nav notikuši. Jāatzīmē, ka norādot PVN deklarācijā noteikta veida darījumus, personai ir tiesības atprasīt no valsts budžeta noteiktu naudas summu un saņemt to.¹⁴³

Izvērtējot tiesas veikto noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju, darba autors uzskata, ka tiesu prakse neatbilst krimināltiesību teorijas atziņām. Tiesa nepareizi kvalificējusi noziedzīgo nodarījumu, jo ir saskatāmas krāpšanas pazīmes viltus veidā (KL 177.pants).

Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa 2011.gada 4.janvārī izskatot lietas Nr.15890002505 materiālus, atzina J.V. par vainīgu KL 190.panta 1.daļā un KL 218.panta 2.daļā

¹⁴² Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu tiesu kolēģija 2010.gada 24.novembra lieta Nr. 1583011378.

¹⁴³ Limbažu rajona tiesa 2011.gada 28.marta lieta Nr. 1583050909;

paredzētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. J.V. celtajā apsūdzībā norādīts, ka 2003. gadā J.V., būdams SIA „I” īpašnieks un direktors, nolēma noslēgt darījumu ar Lietuvas uzņēmumu „T” par preces – sojas eļļas pirkšanu – pārdošanu. Ar mērķi nelikumīgi pārvietot preces pāri LR muitas robežai, izvairīties no nodokļu nomaksas samazinot deklarējamo preču vērtību un līdz ar to ar nodokli apliekamo maksājumu bāzi, J.V. apzināti izmantoja ārzonas uzņēmumu „N” kā starpnieku darījumā. Šādu J.V. noziedzīgo darbību rezultātā, ievēdot Latvijas Republikā preces, iesniedzot nepatiesu ziņu saturošus dokumentus, apzināti samazinot to deklarēto vērtību, valstij nodarīts materiāls zaudējums nenomaksāto nodokļu veidā par kopējo summu 7 650,15 latu, t.i. lielos apmēros.¹⁴⁴

Līdz ar minēto, autors pievienojas tiesas viedoklim par to, ka konkrētajā lietā J.V. noziedzīgais nodarījums tika kvalificēts pēc KL 190.panta 1.daļas un 218.panta 2.daļas ideālas kopības, sastāvu veido nelikumīga preču pārvietošana pāri Latvijas Republikas muitas robežai lielā apmērā, izmantojot viltotus dokumentus, t.i. kontrabandas ceļā, pārvieto sojas eļļu pāri Latvijas muitas robežai, lai samazinātu ar nodokli apliekamo objektu un tādā veidā izvairītos no nodokļu nomaksas valstij.

Īpašu uzmanību ir jāpievērš lietai, kur Senāta Krimināllietu departaments 2008.gada 2.decembrī, izskatot kasācijas sūdzību lietā Nr.15830205907, tika atzīts par nevainīgu un attaisnots R.Z. apsūdzībā pēc KL 218.panta 2.daļas un 219.panta 1.daļas. *Pamatojoties uz 2003.gada 9.septembra un 10.septembra pirkuma līgumu, R.Z. iegādājās nekustamo īpašumu par kopējo summu Ls 55 543,95. 2004.gada 20. februārī R.Z. iepriekš minēto īpašumu realizējis par Ls 117 907,06. Audita rezultātā konstatēts, ka R.Z. realizējis nekustamo īpašumu, kas bija viņa īpašumā mazāk par 12 mēnešiem. Rezultātā R.Z. uzrēķināts iedzīvotāju ienākuma nodoklis Ls 15 281,39. R.Z. nodarījums kvalificēts pēc KL 218.panta 2.daļas un KL 219.panta 1.daļas. Apsūdzētais R.Z. iesniedza kasācijas sūdzību. Apsūdzētais R.Z. norādīja, ka tiesa nepareizi piemērojusi KL 1., 6., 9.pantu, kā arī 218.panta 2.daļu un KL 219.panta 1.daļu. Apsūdzētais norādīja, ka audita atzinums ir apstrīdam un uz šo brīdi starp VID kā nodokļu administrāciju un viņu kā nodokļu maksātāju pastāvot neatrisināts strīds par maksājamā nodokļa aprēķināšanas metodiku, kārtību, tā pareizību, tiesiskumu un pamatotību, kā arī aprēķinātā nodokļa apmēru. Savus secinājumus par valstij nesamaksāto nodokļu apmēru, kas ir KL 218.panta 2.daļas sastāva objektīvās puses pazīme, apelācijas instances tiesa esot balstījusi tikai un vienīgi uz šo brīdi apstrīdētiem un vēl spēkā neesošiem VID administrācijas aktiem, t.i. uz pieņēmuma. Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments atzina, ka ir jāatceļ*

¹⁴⁴ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa 2011.gada 4.janvāra lieta Nr. 15890002505.

*apelācijas instances tiesas spriedums un lieta jānosūta jaunai izskatīšanai, norādot, ka nomaksājamā nodokļa apmērs ir viens no noziedzīgā nodarījuma, kas paredzēts KL 218.panta 2.daļā, sastāva objektīvās puses pazīmēm. Apelācijas instances tiesa ir priekšlaicīgi izdarījusi secinājumu par nenomaksātā nodokļa apmēru.*¹⁴⁵

No tā izriet, ka nomaksājamā nodokļa apmērs ir viens no noziedzīga nodarījuma, kas paredzēts KL 218.panta 2.daļā, sastāva objektīvās puses pazīmēm un tam jābalstās nevis uz pieņēmumiem, bet uz kriminālprocesā pārbaudītiem pierādījumiem.

Valmieras rajona tiesas 2010.gada 22.aprīļa lietā Nr.15830501709, kur par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts KL 217.pantā 2.daļā un 218.panta 2.daļā tika atzīts J.K., izteica viedokli, ka J.K. veicot izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas, ienākumu, peļņas un citu ar nodokli apliekamo objektu slēpšanu un samazināšanu, nodarot zaudējumus valstij lielā apmērā, kā arī izdarot uzņēmumam likumos noteikto grāmatvedības dokumentu, gada pārskatu, statistiskās informācijas viltošanu, kā amatpersona radīja kaitējumu valsts finanšu interesēm un kavēja efektīvu nodokļu sistēmas funkcionēšanu. Savukārt Vidzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2011.gada 26.maijā sēde, kas izskatīja lietu Nr.15830501709 apelācijas kārtībā, norādīja, ka lietā nav pierādīts, ka noziedzīgs nodarījums būtu radījis smagas sekas vai būtisku kaitējumu valsts nodokļu sistēmai. Taču, atstājot pirmās instances tiesas spriedumu spēkā, apelācijas instance apstiprina to, ko noziedzīga nodarījuma kvalifikācija saskaņā ar KL 217.pantā 2.daļu un 218.panta 2.daļu veikta pareizi un kaitējums tautsaimniecības intereses valsts ieņēmumu sfērā tika nodarīts. KL 218.panta 2.daļas paredzētā noziedzīga nodarījuma kaitīgās sekas izpaužas kā nodarītie zaudējumi valstij vai pašvaldībai lielā apmērā.¹⁴⁶

Sākot ar **2013.gada 1.janvāri** Latvijas republikā normālā darba laika ietvaros (8 stundas dienā un 40 stundas nedēļā) minimālā mēneša darba alga ir 200 latu apmērā.¹⁴⁷

Savukārt izvairīšanās no nodokļu nomaksas gadījumā ir jārunā par speciālo noziedzīga nodarījuma subjektu. Tātad, ja par izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas atbildīgs nodokļu maksātājs un nodokļu maksātājs ir juridiskā persona, tad tās vietā atbild juridiskās personas pārstāvis jeb vadītājs. Uzņēmuma vadītājs ir persona, kas juridiskās personas vārdā slēdz darījumus un veic cita rakstura saimniecisko darbību.

Saskaņā ar Latvijas Republikas likumu „Par grāmatvedību” 2.pantā noteikts, tas, ka : *uzņēmuma pienākums ir kārtot grāmatvedību. Grāmatvedībā uzskatāmi atspoguļojami visi*

¹⁴⁵ Senāta Krimināllietu departaments 2008.gada 2.decembra lieta Nr. 15830205907.

¹⁴⁶ Vidzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija 2011.gada 26.maija lieta Nr. 15830501709;

¹⁴⁷ <http://www.lm.gov.lv/text/78> skatīts tiešsaistē [2013.gada 22.aprīlī.]

uzņēmuma saimnieciskie darījumi, kā arī katrs fakts vai notikums, kas rada pārmaiņas uzņēmuma mantas stāvoklī (turpmāk — saimnieciskie darījumi). Grāmatvedību kārtotā, lai grāmatvedības jautājumos kvalificēta trešā persona varētu gūt patiesu un skaidru priekšstatu par uzņēmuma finansiālo stāvokli bilances datumā, tā darbības rezultātiem, naudas plūsmu noteiktā laikposmā, kā arī konstatēt katra saimnieciskā darījuma sākumu un izsekot tā norisei.

Grāmatvedības sniegtajai informācijai jābūt patiesai, salīdzināmai, savlaicīgai, nozīmīgai, saprotamai un pilnīgai. Grāmatvedībai ir jānodrošina ieņēmumu un izdevumu norobežošana pa pārskata periodiem.¹⁴⁸

Saskaņā ar Latvijas Republikas likumu „Par grāmatvedību” 16.pantu, kurš nosaka to, ka Uzņēmumu vadītāji, kuri ir pieļāvuši likuma "Par grāmatvedību" un citu spēkā esošo grāmatvedības normatīvo aktu pārkāpumus, grāmatvedības datu ļaunprātīgu sagrozīšanu, oficiāli noteikto pārskatu neiesniegšanu vai grāmatvedības dokumentu nozaudēšanu, tiek saukti pie atbildības likumos paredzētajā kārtībā.¹⁴⁹

Uzņēmuma vadītāji ir skaidroti LR likumā „Par grāmatvedību” 2.pantā, tie ir :

1) personālsabiedrībā — visi šīs sabiedrības biedri vai tie sabiedrības biedri, kuri ir pilnvaroti pārstāvēt sabiedrību;

2) kapitālsabiedrībā — valde;

3) kooperatīvajā sabiedrībā — valde vai persona, kura pilda tās funkcijas sabiedrības statūtos noteiktajā kārtībā;

4) individuālajā uzņēmumā, zemnieka un zvejnieka saimniecībā — attiecīgi uzņēmuma vai saimniecības īpašnieks;

5) ārvalsts komersanta filiālē un nerezidenta (ārvalsts komersanta) pastāvīgajā pārstāvniecībā — persona, kura pilnvarota pārstāvēt ārvalsts komersantu (nerezidentu) darbībās, kas saistītas ar filiāli vai pastāvīgo pārstāvniecību;

6) iestādē, kura tiek finansēta no valsts budžeta vai pašvaldības budžeta, valsts vai pašvaldības aģentūrā — tās vadītājs;

7) biedrībā, nodibinājumā, politiskajā organizācijā (partijā), politisko organizāciju (partiju) apvienībā un arodbiedrībā — izpildinstitūcija (vadības institūcija);

8) reliģiskajā organizācijā — vadība (vadības institūcija);

¹⁴⁸ Likums "Par grāmatvedību": Latvijas Republikas 1992.gada 14.oktobra likums // Ziņotājs, 1992. 12.novembris, r.44.;

¹⁴⁹ Likums "Par grāmatvedību": Latvijas Republikas 1992.gada 14.oktobra likums // Ziņotājs, 1992. 12.novembris, Nr.44.

9) individuālais komersants un cita fiziskā persona, kas veic saimniecisko darbību.¹⁵⁰

Pareiza nodokļu aprēķināšana pamatojas uz tiesiski pamatotu grāmatvedību vešanu.

Tādēļ lielākā daļa nodokļu krimināllietu tiek ierosinātas tieši saistībā ar konstatētajiem apzinātajiem pārkāpumiem grāmatvedības vešana.

Pētot aktuālo tiesu praksi, autors secināja, ka lielākā daļa nodokļu krimināllietu ierosināšana par uzņēmumu amatpersonu prettiesisku rīcību.

KL 218.pantā noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse izpaužas nodoma veidā. KL 218.panta 2.daļā vaina ir personas psihiskā attieksme nodoma veidā pret viņas izdarīto prettiesisko darbību vai bezdarbību un ar to cēloņsakarību saistītajām kaitīgajām sekām.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2000.gada 13.aprīļa lēmumā lietā Nr. SKK-29 uzsvērts, ka Latvijas KK 148.¹ pantā (kas atbilst Krimināllikuma 218.pantam) paredzēto nodarījumu var izdarīt gan ar tiešu, gan ar netiešu nodomu.¹⁵¹

Tā, Vidzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija 2011. gada 26.maijā sēdē izskatīja apelācijas kārtībā krimināllietu Nr.15830501709 sakarā ar apsūdzētā J.K. apelācijas sūdzību par spriedumu, ar kuru J.K. atzīts par vainīgu pēc KL. 217.panta 2.daļas un 218.panta 2.daļas. J.K. būdams SIA „V” vienīgā juridiski atbildīgā amatpersona ar paraksta tiesībām, grāmatvedībā iesniedza viltotus dokumentus par faktiski nenotikušiem (fiktīviem) darījumiem un apzinādamies, ka SIA „V” deklarācijās atspoguļotie darījumi ar SIA „M” un SIA „R” faktiski nav notikuši, parakstīja un VID iesniedza nepatiesas ziņas saturošas SIA „V” deklarācijas. Tiesas kolēģija norādīja, ka jebkura fiziska persona, kļūstot par komercdarbības subjektu, apņemas pildīt komercdarbību, grāmatvedību un nodokļu maksāšanu regulējošo normatīvo aktu prasības, uzņemas nodokļu maksātāja pienākumus, līdz ar to arī iestājas likumos paredzētā atbildība par šo likumu pārkāpšanu.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 125.panta pirmās daļas 4.punktu bez papildus procesuālo darbību veikšanas par pierādītu uzskatāms fakts, ka persona zina vai tai vajadzēja zināt savu normatīvos aktos paredzētos pienākumus. Tiesas kolēģija uzskata par pierādītu faktu, ka J.K. zināja savus kā nodokļu maksātāja pienākumu, kā arī zināja vai viņam vajadzēja zināt, kādas sekas iestāsies par šo normatīvo aktu pārkāpšanu.¹⁵²

Tā, piemēram, Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa 1999.gada 8.decembrī lietā Nr.1-25, norādīja, ka tiesas izmeklēšanā netika iegūti pierādījumi, ka *G.K. sagrozīja un slēpa*

¹⁵⁰ Likums "Par grāmatvedību": Latvijas Republikas 1992.gada 14.oktobra likums // Ziņotājs, 1992. 12.novembris, Nr.44.;

¹⁵¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2000. Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2001, 173.lpp.

¹⁵² Vidzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija 2011.gada 26.maija lieta Nr. 15830501709;

uzņēmēj sabiedrības grāmatvedības datus. Minēto faktu apliecina tiesājamā paskaidrojumi tiesas izmeklēšanā, ka grāmatvedība netika vesta un liecinieces R.B. liecības, ka pēc lūguma grāmatvedības dokumentus nodot audita pārskatam, G.K. atbildējis, ka tādu viņam nav un pats grāmatvedību neprot vest. Līdz ar to tiesa uzskata, ka G.K. rīcībā nav saskatāmas šī panta kvalificējošās pazīmes - grāmatvedības datu apzināta sagrozīšana un slēpšana.¹⁵³

Autors piekrīt šādam tiesas atzinumam, kā arī uzskata, ka tas vēl vairāk apstiprina to, ka apzināti nepatiesu datu uzrādīšana, iesniedzot VID PVN deklarāciju, ir vērtējama kā krāpšana.

LR AT Senāts 2013.gada 26.marta lēmums lietā SKK – 3/2013 norādījis būtiskākās atšķirības starp krāpšanas sastāvu un izvairīšanās no nodokļiem sastāvu. Būtiska atšķirība, kas norobežo šos divus noziedzīgos nodarījumus ir tā, ka, izdarot Krimināllikuma 177.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, vainīgā persona iegūst svešu mantu. Savukārt izdarot Krimināllikuma 218.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, vainīgās personas darbība vai bezdarbība ir vērsta uz to, lai nemaksātu nodokļus, iegūtu tiesības uz nodokļu samazināšanu, pārmaksātā nodokļa izmantošanu, sedzot nākamajos taksācijas periodos valsts budžetā maksājamo nodokļu summas vai citu nokavēto maksājumu veikšanai, t.i., savu mantu nenodotu citam.

Gadījumos, ja nodarījums saistīts ar pārkāpumiem pievienotās vērtības nodokļa iekasēšanas jomā, kaut arī personas darbībās saskatāmas krāpšanas pazīmes, jāizvērtē, vai nav piemērojams Krimināllikuma 218.pants. Turklāt šādā gadījumā, lai pareizi kvalificētu noziedzīgo nodarījumu, nepieciešams konstatēt, vai personas darbības pakļautas tiesību normu par pievienotās vērtības nodokli regulējumam.¹⁵⁴ Autors uzskata to, ka noziedzīgā nodarījuma subjekts nav lūdzis atgriezt priekšnodokli saskaņā ar PVN likumu, tikmēr viņa darbības tiks kvalificētas kā izvairīšanās no nodokļiem, bet, ja saslēdzot fiktīvus darījumus un norādot viltotu, nepatiesu informāciju VID noziedzīga nodarījuma subjekts vēlēšies, lai viņam tiktu atgriezta naudas summa, ko viņš it kā ir pārmaksājis par precēm, tad tas būs noziedzīgs nodarījums ar krāpšanas sastāva pazīmēm.

---

¹⁵³ LR Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa 1999. gada 8. decembra lieta Nr.1-25.;

¹⁵⁴ LR AT Senāta lēmums lietā SKK -3/2013

SECINĀJUMI

Pētījuma rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Krāpšana ir svešas mantas vai tiesību uz šādu mantu iegūšana, ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos vai ar viltu. Noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju neietekmē fakts, vai krāpšana izdarīta ar viltu vai ļaunprātīgi izmantojot personas uzticēšanos, vai arī pastāvot abām minētajām pazīmēm.
2. Krāpšana atzīstama par izdarītu ar viltu, ja mantas vai tiesību uz šādu mantu iegūšana ir notikusi, paziņojot cietušajam, viņa pārstāvim, valsts vai pašvaldības institūciju darbiniekiem nepatiesas ziņas vai arī noslēpjot faktus, kurus vajadzēja paziņot, tādā veidā maldinot cietušo, viņa pārstāvjus vai citas personas, kuras ir tiesīgas pieņemt lēmumu attiecībā uz personai piederošo mantu vai mantiskām tiesībām.
3. Krāpšana izdarīta, ļaunprātīgi izmantojot personas uzticēšanos, ja vainīgā persona uzticību izmanto pretēji cietušā interesēm, lai nelikumīgi iegūtu viņa mantu vai tiesības uz to.
4. Krāpšana ir noziedzīgs nodarījums ar materiālu sastāvu – nodarījums atzīstams par pabeigtu ar brīdi, kad vainīgā persona prettiesiski ieguvusi svešu mantu vai tiesības uz mantu.
5. Izvairīšanās no nodokļiem un tiem pielīdzināmajiem maksājumiem ir apzināta nepatiesas informācijas sniegšana nodokļu deklarācijās, nodokļu deklarāciju, informatīvo deklarāciju vai nodokļu administrēšanai un kontrolei nepieciešamās pieprasītās informācijas neiesniegšana, nelikumīga nodokļu atvieglojumu, priekšrocību un atlaižu piemērošana vai jebkura cita apzināta darbība vai bezdarbība, kuras dēļ nodokļi vai nodevas nav samaksātas pilnā apmērā vai daļēji.
6. Būtiska atšķirība, kas norobežo šos divus noziedzīgos nodarījumus ir tā, ka, izdarot Krimināllikuma 177.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, vainīgā persona iegūst svešu mantu. Savukārt izdarot Krimināllikuma 218.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, vainīgās personas darbība vai bezdarbība ir vērsta uz to, lai nemaksātu nodokļus, iegūtu tiesības uz nodokļu samazināšanu, pārmaksātā nodokļa izmantošanu, sedzot nākamajos taksācijas periodos valsts budžetā maksājamo nodokļu summas vai citu nokavēto maksājumu veikšanai, t.i., savu mantu nenodotu citam.

7. Krimināllikuma 218.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvs ir materiāls sastāvs, tas ir, jākonstatē noziedzīgā nodarījuma sekas - valstij vai pašvaldībai nodarīti zaudējumi lielā apmērā. Tāpēc gadījumos, kad iesniegtas nepatiesas ziņas par tiesībām uz priekšnodokļa atskaitīšanu, minētais noziedzīgais nodarījums jāatzīst par pabeigtu ar brīdi, kad valstij vai pašvaldībai nodarīti zaudējumi lielā apmērā. Tā kā šādos gadījumos nodokļu maksātājam nav pienākuma noteiktos termiņos nomaksāt konkrēta nodokļa summas zaudējums budžetā tiek nodarīts ar brīdi, kad pārmaksātais nodoklis reāli izmantots, lai segtu nākamajos taksācijas periodos valsts budžetā maksājamo pievienotās vērtības nodokli, citus nodokļus vai segtu nodokļu un nodevu parādus. Kamēr nav konstatēta pārmaksātā nodokļa reāla izmantošana, nodarījums kvalificējams kā nepabeigts Krimināllikuma 218.panta otrajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums.
8. Saistībā ar fiktīvajiem darījumiem izveidojušos nodokļu pārmaksu persona pieprasījusi atmaksāt vai izmantojusi likuma „Par pievienotās vērtības nodokli” 12.panta 12.⁶,12.⁹daļā minētajos gadījumos tiesības saņemt pārmaksāto nodokļa summu, tad nodarījums par naudas summas iegūšanu par pārmaksāto nodokli jākvalificē arī pēc Krimināllikuma 177.panta attiecīgās daļas kā pabeigts vai nepabeigts noziedzīgais nodarījums, ņemot vērā vainīgās personas nodoma realizēšanas pakāpi. Šādos gadījumos atzīstams, ka vainīgās personas darbības ir izgājušas ārpus Krimināllikuma 218.panta otrās daļas aizsargātām interesēm, nodokļu iekasēšanas jomas un tāpēc nodarījums jākvalificē kā krāpšana.
9. KL 177. un 218. pantā paredzētie noziedzīgie nodarījumi neveido noziedzīgu nodarījumu ideālo kopību. Gadījumā, ja vainīgā persona ir izvairījusies no nodokļu vai nodevu samaksas, kā arī, maldinot Valsts ieņēmumu dienestu vai citu institūciju, kas administrē nodevu vai nodokļu iekasēšanu, pieprasījusi it kā pārmaksāta nodokļa/nodevas atmaksu, izdarītais kvalificējams kā krāpšanas (KL 177. pants) un izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas (KL 218. pants) reālā kopība.

LITERATŪRAS SARAKSTS

Literatūra un citi avoti

1. Balodis K. Ievads civiltiesībās. 2007.g. 251.lpp.;
2. Dundure Leila Krāpšana vai tomēr izvairīšanās no nodokļu nomaksas Mg.iur. pieejams tiešsaistē:
[http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=254653.;](http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=254653.)
3. Geislaus M. Nodokļu krāpšanas un izvairīšanās no nodokļu nomaksas kvalifikācijas problēmjautājumi. Bakalaura darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 23.lpp. ;
4. Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000. – 260. lpp.;
5. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004. – 156. lpp. ;
6. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Beļģija, Dānija, Nīderlande. – Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2008.– 493. lpp.;
7. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006. – 573. lpp. 53.;
8. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009. – 866. lpp.;
9. Krugļevskis A. Kā lietderīgāk aprakstīt krāpšanas sastāvu sodu likumos? Otrais Latvijas krimināltiesību kongress. Rīga: 1940., Pielikums pie Tieslietu ministrijas vēstneša Nr.2. ;
10. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. – 501. lpp. ;
11. Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Promocijas darba (monogrāfijas) kopsavilkums doktora zinātniskā grāda iegūšanai. Latvijas Policijas akadēmija: Rīga, 2007. Pieejams tiešsaistē: www3.acadlib.lv/greydoc/Mezulis_disertacija/Mezulis_lat.doc [aplūkots 2013.gada 16.aprīlī];
12. Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 2006. – 457.lpp. ;
13. Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 347.lpp.;
14. Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārējā daļa.- Rīga, 1934, 60.lpp.;

15. Urtāns A., Ketners K., Ankaliņš M., Krastiņš A. Nodokļi, nodevas un muita Latvijā. Zinātniskais redaktors Mg.hist. Urtāns A. – Rīga: RTU izdevniecība, 2008.-112.lpp.;
16. Ziemele I. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. (Red.) Rīga: Izglītības soļi, 200, 30.lpp.;
17. Zvejnieks A. Nodokļi un nodevas. Mācību grāmata. Otrs pārstrādātais izdevums. B.v.:b.i., 1998, 56. lpp.;
18. Козлов А.П. понятие преступления. — Спб.: Изд. Юрид. центр. Пресс 2004, С. 187 — 189.

Normatīvie akti

19. <http://www.lm.gov.lv/text/78> [skatīts tiešsaistē 2013.g 22.aprīlī].;
20. Kriminālkodekss: LR likums, firma „AFS”, Rīga, 1998;
21. Krimināllikums LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2013.gada 19.aprīlī];
22. Kriminālprocesa likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=107820> [aplūkots 2013.gada 16.aprīlī];
23. Likums "Par grāmatvedību": Latvijas Republikas 1992.gada 14.oktobra likums // Ziņotājs, 1992. 12.novembris, Nr.44.;
24. Likums „Par nodokļiem un nodevām”: Latvijas Republikas 1995.gada 18.februāra likums;
25. Par Krimināllikuma spēkā stāšanos un piemērošanas kārtību LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=50539> [aplūkots 2013.gada 19.aprīlī];
26. Par Valsts ieņēmuma dienestu LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=59902> [aplūkots 2013.gada 17.aprīlī].;
27. Sodu likums par krimināliem un pārmācīšanas sodiem 1885.gada redakcijā. Rīga: Dienas Lapa, 1894. – 507.;
28. Criminal Code of the French Republic pieejams: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> [aplūkots 2013.gada 22.aprīlī].;
29. Уголовное уложение 22 марта 1903 г. По изданиям Н. Таганцева. Рига: ЛЕТА, 1922. с. 591 — 592.

Juridiskās prakses materiāli

30. AT Krimināllietu tiesu palātas 2012.gada 11.septembra spriedumu krimināllietā Nr. 01410059003;
31. Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmums par kasācijas protesta izskatīšanu lietā Nr. SKK-248/2009, krimināllieta Nr. 15830303207., 30.06.2009.;
32. Kurzemes apgabaltiesas Krimināllietu kolēģijas spriedums par krimināllietas Nr. 15830303207 izskatīšanu apelācijas kārtībā, 12.03.2009.;
33. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2005. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 120.-126.lpp.;
34. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2005. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 120.-126.lpp.;
35. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. Baloža R. zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011., 465.lpp.;
36. Limbažu rajona tiesa 2011.gada 28.marta lieta Nr. 1583050909;
37. LR AT Senāta Krimināllietu departamenta 2008.gada 4.novembra LĒMUMS Lietā SKK 405/2008 (Krimināllieta 11517004206) pieejams : www.at.gov.lv/files/archive/department2/2007/2008/skk%20405_8_g1.doc [aplūkots 2013.gada 27.aprīlī];
38. LR AT Senāta Krimināllietu departamenta lēmums SKK-784/ 2012.gada 20.decembrī krimināllietā Nr. 11518022307.
39. LR AT Senāta Krimināllietu departamenta lēmums 2013.gada SKK-21/2013 19.februārī krimināllietā Nr. 01410059003;
40. LR AT Senāta Krimināllietu departamenta lēmums SKK-J-13/ 2013.gada 5.februārī krimināllietā Nr.11088206205;
41. LR Augstākās tiesas tiesu prakse lietās par krāpšanu 2008/2009. Pieejams tiešsaistē: www.at.gov.lv/files/docs/summaries/2009/tp_krapsana.doc [aplūkots 2013.gada 12.aprīlī];
42. LR Augstākās tiesas tiesu prakse lietās par krāpšanu 2008/2009. Pieejams tiešsaistē: www.at.gov.lv/files/docs/summaries/2009/tp_krapsana.doc [aplūkots 2013.gada 16.aprīlī];
43. LR Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa 1999. gada 8. decembra lieta Nr.1-25.;

44. Rīgas apgabaltiesas 2009.gada 14.aprīļa spriedums krimināllietā Nr. 11095110006;
45. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģija 2010.gada 24.novembra lieta Nr. 1583011378;
46. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģija 2010.gadā 26.marta spriedumu krimināllietā Nr.11518022307;
47. Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa 2011. gada 2.maija lieta Nr. 15830110409.;
48. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa 2011.gada 4.janvāra lieta Nr. 15890002505;
49. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2009.gada 6.marta spriedumu krimināllietā Nr.1518008500;
50. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2012.gada 7.marta spriedums krimināllietā Nr.12507001207;
51. Senāta Krimināllietu departaments 2008.gada 2.decembra lieta Nr. 15830205907
52. Valmieras rajona tiesa 2010.gada 22.aprīļa lietā Nr. 15830501709;
53. Vidzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija 2011.gada 26.maija lieta Nr. 15830501709.
54. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta lēmums lietā SKK -3/2013

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Bakalaura darbs: „**Krāpšana un tās norobežošana no izvairīšanās no nodokļiem**”
izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Autors: **Roberts Lapiņš** _____

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai :

Vadītāja: profesore Dr.iur. **Valentija Liholaja** _____

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā:

Metodiķe: **Iveta Balode** _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Komisijas sekretāre: _____